

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет іноземних мов

Кафедра англійської філології

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ З
ВИКОРИСТАННЯМ ПРИЙОМІВ МНЕМОНІКИ У СТУДЕНТІВ 2 КУРСУ
МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Студентки 2 курсу групи МСО
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова і література)
(англійська, німецька)

Іванової Валентини Василівни

Використання чужих ідей,
результатів і текстів мають
посилання на відповідне джерело

Науковий керівник: Глазунова Т. В.
кандидат педагогічних наук, доцент

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)
Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2018 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.....	8
ЗМІСТ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ТА ЕТАПИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ	8
1.1 Лексична компетенція як складова комунікативної компетенції студента.	8
1.2 Підходи до формування лексичної компетенції у студентів	14
1.3 Прийоми мнемоніки та їх використання під час формування лексичної компетенції у студентів	21
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2.....	31
МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ 2 КУРСУ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	31
2.1 Етапи формування лексичної компетенції у студентів мовних спеціальностей.....	31
2.2 Комплекс вправ для формування лексичної компетенції.....	43
2.3. Пробне навчання з метою практичної перевірки ефективності розробленого комплексу вправ	61
Висновки до розділу 2.....	66
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

Наша держава знаходиться на шляху інтеграції в європейське суспільство, а для того, щоб стати повноправними європейцями, нам потрібно не лише бути готовими самим, але й підготувати майбутні покоління до життя у новому середовищі. Оскільки готовність до життя в новому середовищі частково залежить від рівня освіти громадян, саме тому перед вітчизняними науково-педагогічними кадрами стоїть нагальна потреба забезпечити студентів – майбутніх викладачів знаннями та вміннями, необхідними для подальшої роботи у вищих навчальних закладах.

Зростає роль комплексного підходу до вивчення іноземних мов. Учитель іноземних мов має володіти необхідним набором компетенцій для того, щоб сповна передати свої знання учням і створити в їхній уяві правильну мовну й соціокультурну картину світу, закласти основи комунікативної культури, сформувати вміння жити й працювати в глобалізованому суспільстві. Тому нині особливо актуальною є проблема розвитку професійної компетенції вчителя іноземних мов як основної складової його професіоналізму.

Таким чином, в умовах реформування освіти і пошуку шляхів оптимізації навчального процесу перед вищою школою висувається завдання створення ефективної методики формування *англомовної компетенції* у майбутніх учителів, однією зі складових якої є лексична компетенція. Без набуття цієї компетенції повноцінне спілкування є неможливим. Тому майбутні вчителі англійської мови повинні досягти належного рівня сформованості лексичної компетенції для забезпечення їхнього ефективного функціонування у професійному середовищі.

Проблемі різноаспектної підготовки майбутніх учителів до педагогічної діяльності присвятили свої праці вітчизняні й зарубіжні науковці, зокрема: у напрямі формування лексичної компетенції (І.М. Берман, В.А. Бухбіндер, С.Ф. Шатілов, Ю.І. Пассов, В.С. Коростильов, В.В. Шмідт, О.Б. Тарнопольський), методики формування комунікативної компетенції

(С.Ю. Ніколаєва, Е. Н. Соловова, К. М. Низенко, П. Меара, Н.Елліс, М.Лонг). Такі вчені, як Р. Аткинсон, В.Казаренко, І. Томпсон, Р.Л. Оксфорд, А. Д. Бадделі зробили великий внесок у розвиток прийомів мнемоніки, запропонували класифікацію мнемонічних прийомів та можливі шляхи впровадження мнемотехніки у навчальний процес. Низка зарубіжних вчених присвятила свої праці проблемі впровадження лексичного підходу у навчальний процес (Х. Деллар, М.Гоуї Р. Картер, В. Лауфер, Н. Шмідт, Д. Марконі, М. Льюїс, А. Коксхед, та ін.) Зазначені праці є цінним внеском і в розв'язання питань формування лексичної компетенції студентів. Водночас проблема розроблення та використання оптимальних методик, що мають на меті формування лексичної компетенції на практичних заняттях з іноземної мови й сприятимуть активній інтеракції студентів в навчальному процесі, залишається остаточно невирішеною.

Теоретичний аналіз наукової літератури, спостереження за процесом набуття знань, умінь і навичок з фаху доводять, що рівень лексичної компетенції майбутніх учителів іноземних мов не завжди відповідає сучасним вимогам до підготовки фахівців, що викликано суперечностями між:

- зростаючими вимогами до володіння іноземною мовою майбутніх учителів іноземної мови і недостатнім рівнем сформованості професійних компетенцій у значної кількості студентів;
- потребою готувати фахівців педагогічної галузі відповідно до нових європейських стандартів і традиційними підходами до підготовки педагогічних кадрів.

Отже, актуальність визначеної проблеми дослідження зумовлена недостатньою її розробленістю як в теоретичному, так і в практичному планах, а також потребою вирішення зазначених проблем і суперечностей. Саме на розв'язання цього комплексу завдань і спрямоване наше дослідження «Формування лексичної компетенції з використанням прийомів мнемоніки у студентів 2 курсу мовних спеціальностей».

Мета дослідження – визначити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови ефективного використання прийомів мнемоніки для формування лексичної компетенції у студентів 2 курсу мовних спеціальностей.

Для досягнення мети потрібно розв'язати такі **завдання**:

- обґрунтувати теоретичні передумови формування лексичної компетенції у студентів мовних спеціальностей;
- розробити й обґрунтувати методику формування лексичної компетенції у студентів мовних спеціальностей на заняттях з англійської мови;
- розробити комплекс вправ для формування лексичних навичок та умінь і простежити особливості його інтегрування у загальну модель навчання;
- обґрунтувати і за допомогою пробного навчання перевірити специфіку формування лексичної компетенції з використанням мнемотехніки у студентів мовних спеціальностей та визначити ефективність її впровадження у навчальний процес вищої школи.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що рівень лексичної компетенції студентів мовних спеціальностей значно підвищиться за умов формування іншомовної лексичної компетенції засобами поєднання мнемотехніки із лексичним методом.

Об'єкт дослідження – процес формування лексичної компетенції у студентів мовних спеціальностей з використанням прийомів мнемоніки.

Предмет дослідження – методика формування лексичної компетенції із застосуванням мнемонічних прийомів у студентів мовних спеціальностей.

Методи дослідження:

- *теоретичні* (аналіз і синтез; систематизація, порівняння, класифікація та узагальнення інформації теоретичних джерел з проблеми дослідження);
- *емпіричні* (спостереження за процесом навчання, контрольні зрізи, вивчення результатів навчальної діяльності, аналіз навчальних матеріалів);
- *експериментальні* (пробне навчання).

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що:

- *вперше* визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування лексичної компетенції у студентів мовних спеціальностей у навчальному процесі вищої школи засобами мнемонічних прийомів у поєднанні із лексичним методом;

- *подальшого розвитку* набула методика застосування мнемонічних прийомів у процесі формування лексичної компетенції у студентів мовних спеціальностей.

Практичне значення дослідження полягає в розробці та впровадженні у навчальний процес методики формування лексичної компетенції у студентів мовних спеціальностей з використанням прийомів мнемоніки у поєднанні із лексичним методом.

Результати, одержані в дипломній роботі, можуть знайти застосування при укладанні навчальних посібників, розробці методичних матеріалів, у читанні спецкурсів і проведенні спецсемінарів у педагогічних ВНЗ.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях:

- «Актуальні проблеми лінгвістики та методики викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі та школі» (25 квітня 2018 р.), м. Вінниця;

- «Актуальні проблеми філології та методики іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі» (22 листопада 2018 р.), м. Вінниця;

- XVI міжнародній студентській інтернет-конференції «МОВА, ОСВІТА, КУЛЬТУРА: Інтеграційні тенденції в сучасному світі» (4 грудня 2018 р.), м. Вінниця;

- XXV міжнародній інтернет-конференції «Наукові підсумки 2018 року» (17 грудня 2018 р.).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 5 одноосібних публікаціях за матеріалами доповідей на конференціях.

Структура та обсяг дипломної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаної літератури (78 позицій). Основний зміст викладено на 81 сторінці.

РОЗДІЛ 1

ЗМІСТ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ТА ЕТАПИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

1.1 Лексична компетенція як складова комунікативної компетенції студента.

На сучасному етапі розвитку суспільства володіння іноземною мовою є невід'ємною рисою кожного громадянина, тому одним із найголовніших завдань навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах є формування в студентів комунікативної компетенції.

Процес вивчення іноземної мови має бути спрямований на накопичення і розширення словникового запасу студента, тому на заняттях з іноземної мови особлива увага приділяється формуванню лексичної компетенції. Лексична компетенція є важливою складовою іншомовної комунікативної компетенції.

Важливість засвоєння іншомовної лексики виводить на перший план володіння лексичними навичками. *«Знання іноземної мови асоціюється зі знанням слів, в той час як знання мови - з лексичними навичками. Отже лексичні навички слід розглядати як найважливіший компонент змісту навчання іноземної мови, а їх формування саме і є метою навчання лексичного матеріалу»* [21, с. 92].

Сутність лексичної компетенції полягає у здатності студентів розпізнавати та використовувати іншомовні лексичні одиниці (ЛЮ) так, як це роблять носії мови.

Низка вітчизняних (І.М. Берман, С.Ф. Шатілов, В.С. Коростильов, В.В. Шмідт, О.Б. Тарнопольський) та зарубіжних (В.А. Бухбіндер, Ю.І. Пасов, Р. Картер, В. Лауфер, Н. Шмідт, Д. Марконі, М. Льюїс) науковців присвятили свої праці дослідженню проблеми формування іншомовної лексичної компетенції. Сучасні вітчизняні вчені С.Ю. Ніколаєва, О.П. Аматыєва, О.О. Коломінова визначають лексичну компетенцію як наявність певного запасу ЛЮ та вміння адекватно застосовувати їх на практиці. Деякі західні

дослідники (Р. Картер, В. Лауфер, Д. Марконі) поділяють думку вітчизняних вчених та розглядають лексичну компетенцію як частину загальної мовної компетенції. Однак Д. Марконі також визначає її як частину семантичної компетенції, тобто знання та здібності, які лежать в основі розуміння мови студентом [64, с. 77]. У Загальноєвропейських компетенціях володіння іноземною мовою 2001 року пропонується спрощене визначення лексичної компетенції: «знання та вміння використовувати словниковий запас мови» [52, с. 110].

Підсумовуючи сказане, під лексикою розуміємо сукупність усіх слів певної мови, тобто словниковий запас мови. ЛО можуть виражатись:

- одним словом (work, beautiful);
- стійким сполученням слів (once in a blue moon, be like chalk and cheese, no pain no gain);
- виразом-кліше (How are you? Where are you from? What are you?).

Для того, щоб процес засвоєння нового лексичного матеріалу протікав швидше, потрібно ретельно відбирати ЛО для вивчення, дотримуючись певних критеріїв відбору, основними з яких є: здатність ЛО поєднуватись з іншими одиницями у мовленні; семантична цінність; стилістична необмеженість, багатозначність, частотність, словотвірна здатність. Наявність більшості критеріїв у слові свідчить про його високу цінність для вивчення мови, тому воно має якнайшвидше бути включене до словника-мінімуму [21, с. 93].

Необхідно також згадати про поняття лексичного мінімуму, який включає активний та пасивний словниковий запас студента. Активний і пасивний словниковий запас утворюють так званий наявний або реальний словник, який служить основою для формування потенційного словника [35, с. 68-69].

Потенційний словник утворюють усі незнайомі слова, значення яких студент може зрозуміти із контексту. До них належать:

- інтернаціоналізми, значення або форма яких подібна до слів рідної мови (instructor - інструктор, administration - адміністрація);
- похідні та складні слова (provider - провайдер, employee - працівник, know – knowledge - знання; a cookbook – книга рецептів);
- нові значення багатозначних слів (Наприклад, break – перерва, ламати, порушувати, послаблювати, розірвати);
- слова, значення яких зрозуміле із контексту (John uses a **broom** for sweeping the floor) та конвертовані слова (a doctor – to doctor, water – to water, to find – a find) [21, с. 94].

С.Ф. Шатілов трактує лексичні навички як *«навички інтуїтивно-правильного утворення, вживання і розуміння іноземної лексики на основі мовленнєвих лексичних зв'язків між слухо-мовленнєво-моторною і графічною формами слова і його значенням, а також зв'язків між словами іноземної мови»* [39, с. 138]. Саме тому ключовим у засвоєнні лексичних одиниць є формування лексичних навичок. Науковці виділяють різні їх види: репродуктивні, рецептивні, навички обґрунтованої здогадки, навички користування різними видами словників.

Рецептивну навичку можна тлумачити як здатність сприймати та розуміти лексичну одиницю в усному та писемному мовленні, а репродуктивна навичка – це здатність студентів відтворити лексичну одиницю відповідно до її значення в ізольованому вигляді, а також вживати в усному мовленні та на письмі.

Рецепція завжди передує репродукції, саме тому викладач повинен спочатку застосовувати завдання, які б допомогли студенту продемонструвати здатність розуміти нову лексичну одиницю, і лише потім пропонувати завдання з написання чи використання у мовленні цієї лексичної одиниці. Таким чином, спочатку виконується завдання рецептивного та репродуктивного характеру.

Студенти збагачують свій словниковий запас іноземної мови протягом усього процесу навчання, адже майже на кожному занятті викладач знайомить

їх з новими словами для засвоєння. Саме тому першочерговим завданням викладача є забезпечення оволодіння словником. Для цього потрібно, перш за все, пробудити у студентів інтерес до розширення словникового запасу [24, с. 202].

Навички обґрунтованої здогадки допомагають зрозуміти значення лексичної одиниці потенційного словника при читанні чи аудіюванні. Не менш важливими є навички користування різними видами словників (одномовних, двомовних, фразеологічних, етимологічних, тематичних) [21, с. 94]. Особливого значення дана навичка набуває для студентів мовних спеціальностей, адже більша частина матеріалу припадає на самостійне опрацювання, яке неможливе без використання різноманітних словників. Користування словниками допомагає студентам краще зрозуміти значення слова, його відносну цінність, а також отримати уявлення про контекст, у якому це слово вживається.

Багатьох дослідників цікавить питання щодо кількості слів, необхідних для засвоєння на початковому етапі. Паул Меара наполягає, що студентам потрібно засвоювати близько двох тисяч слів широкого вжитку на початковому етапі вивчення іноземної мови, оскільки саме така кількість слів є оптимальною для розуміння більшості незнайомих слів у новому контексті. Науковець також виступає проти застарілого підходу «словникового контролю», в якому студенти вивчають лише декілька сотень слів та читають ретельно відібрані книги відповідно до їхнього рівня володіння мовою [69]. Популярність застарілого підходу була пов'язана із тим, що основний акцент робився на вивчення граматичних структур, а лексика була потрібна лише для заповнення пропусків у прикладах.

З появою комунікативного підходу до вивчення іноземної мови в 70-х роках 20-го століття ситуація змінюється кардинально. Основний наголос зміщується на володіння лексичним матеріалом, а точність та граматична правильність відходять на задній план. Ще однією причиною став стрімкий розвиток у галузі комп'ютерних знань, що дало науковцям змогу більш

детально аналізувати зв'язки між словами, а також поєднувати старі поняття із новими, використовуючи різноманітні підходи та заохочуючи студентів до самостійного вивчення мови.

Варто також зазначити, що поява комунікативного підходу сприяла зміні способу навчання лексичного матеріалу. У комунікативному підході студенти засвоюють лексику імпліцитно, намагаючись зрозуміти значення слова з контексту та користуючись одномовними словниками. Однак сучасні дослідники схильні вважати, що не можна обмежуватись лише одним способом засвоєння лексичних одиниць та стверджують, що добре структурована програма має пропонувати збалансований підхід, який би включав експліцитне викладання матеріалу разом із можливістю імпліцитного засвоєння лексики з контексту [69, с. 240].

Повертаючись до проблеми кількості лексичних одиниць для засвоєння, слід зауважити ще один спосіб збільшення об'єму словникового запасу студентів. Замість вивчення двох тисяч окремих лексем, науковці пропонують запам'ятовувати цілі гнізда слів, тобто одне ключове слово та декілька його похідних. Наприклад, listen, listening, listener; learn, learnable, learner, learning. В такий спосіб студенти проводять між словами асоціації, що полегшує процес засвоєння, адже всі слова в гнізді мають спільний корінь [68].

Варто зазначити, що вивчення лексичного запасу іноземної мови можливе не лише на рівні окремих слів, а й на рівні вільних сполучень. Такі сполучення утворюють пари або групи слів, які часто зустрічаються разом у контексті. Наприклад,

prices	fell
incomes	rose
unemployment	stabilised

Кожен з іменників може утворювати пару з кожним дієсловом із правої колонки, тобто вільні сполучення допомагають нам краще зрозуміти, як окремі слова можуть поєднуватись з іншими. Однак такі відношення прослідковуються не лише у парах слів. Більшість вільних сполучень

(collocations) утворюють від трьох до п'яти слів: *to pay attention to something*, *to run a bookshop*. Такі сполучення можуть бути вільними та фіксованими [56, с. 93].

М. Льюїс підкреслює, що фіксовані вільні сполучення є різновидом поліслів (виразів, які виражають одне поняття), наприклад, *of course*, *the day after tomorrow*. Автор також наголошує, що один елемент фіксованого сполучення може визначати інший, однак цей принцип не завжди взаємний. Наприклад, слово *rancid* сполучається зі словом *butter*, як тільки студент чує слово *rancid*, він розуміє, що наступним має бути слово *butter*. Однак, саме по собі слово *butter* не передбачає обов'язкового вживання із прикметником *rancid*.

Усвідомлення того, як утворюються вільні словосполучення, є особливо важливим, адже «значення слова значною мірою залежить від слів із якими воно асоціюється» [57, с. 69]. Крім цього, знаючи вільні сполучення, студенту легше зрозуміти семантику слова, тобто його додаткові значення. Малий запас вільних сполучень у активному словнику призводить до того, що мовлення студента стає занадто простим та обмеженим, у якому трапляється неправильне вживання одного із компонентів вільного сполучення, що призводить до непорозуміння між співрозмовниками.

Наприклад, слово *laugh* сполучається зі словами *loud*, *great*, *helplessly*, *hysterically*. Також воно може вживатись із дієсловами: *give/ let out/ force laugh*, але вживання слова *laugh* у сполученні зі словом *broadly* є розповсюдженою помилкою серед студентів, яскравим прикладом міжмовної інтерференції.

Також варто додати, що для студентів мовних спеціальностей та майбутніх вчителів число ЛО для засвоєння збільшується і має становити мінімум три тисячі. Крім того, студенти мовних спеціальностей повинні засвоювати не лише часто вживані ЛО, але й такі, що рідко зустрічаються в мовленні. З цією метою можна використовувати спеціальний список таких слів (Academic Word List), запропонований та введений в обіг професором Веллінгтонського університету Аверіл Коксхед у 2000 році. Цей список

налічує 500 гнізд слів, які розташовуються в порядку від найбільш часто вживаних до найменш вживаних слів [73].

Необхідно також наголосити, що значну роль у формуванні іншомовної компетенції відіграють навички володіння словником, адже вони сприяють автономному вивченню мови та поповненню пасивного словникового запасу новими поняттями та термінами. Крім того, зарубіжні вчені підкреслюють важливість вільних сполучень у вивченні іноземної мови та наполягають, що володіння достатньою кількістю вільних сполучень розуміти та використовувати слова не лише у прямому, але й у конотативних значеннях.

1.2 Підходи до формування лексичної компетенції у студентів

Важливо пам'ятати, що нові слова не можна презентувати ізольовано, а їх вивчення не має базуватись на простому запам'ятовуванні списку слів.

Існують різні підходи до навчання лексики, які спрямовані на розкриття значення лексичних одиниць, формування рецептивної та репродуктивної лексичних навичок шляхом автоматизації ЛО як в контексті, так і поза ним.

Найменш ефективним, але досить поширеним є, на наш погляд, *засвоєння ЛО ізольовано*, поза контекстом, коли нові ЛО пропонуються списком, а їх засвоєння відбувається ізольовано.

Вивчення ЛО в контексті передбачає вилучення значення ЛО із контексту. Даний підхід орієнтований, переважно, на розвиток пасивного словника, тому що більшість часу студенти працюють із автентичними текстами, переповненими незнайомими словами. Для того, щоб студенти могли впоратись із новими ЛО, слід навчити їх шукати підказки у контексті, розвиваючи здогадку. На початковому етапі студенти знаходять незнайоме слово та звертають увагу на контекст, у якому це слово вживається, а потім намагаються зрозуміти те, як речення, у якому вживається незнайоме слово пов'язане з іншими реченнями та абзацами.

Розглянемо *прийом контекстуальної здогадки*, який був запропонований Кларком та Нейшеном у 80-х роках 20 століття.

Наприклад, *‘As an English as a foreign language (EFL) teacher, you'll teach English to adults and children whose first or main language is not English. You'll use **a range of** course books and materials, plus a **variety** of audio-visual aids, to **encourage** students to communicate with each other using the structures and vocabulary they've learnt and to improve the four basic language skills of listening, speaking, reading and writing. A strong **emphasis** is placed on dialogue and role-playing, but more formal exercises language games and literature are also used.’* [75]. У даному абзаці є щонайменше чотири незнайомих слова. Для того, щоб студенти змогли зрозуміти значення цих слів, викладач задає запитання стосовно контексту, в якому вжито незнайоме слово, а студенти намагаються зрозуміти значення нової лексичної одиниці, відповідаючи на питання. *What are the surrounding words? What does this word mean in terms of the context?*

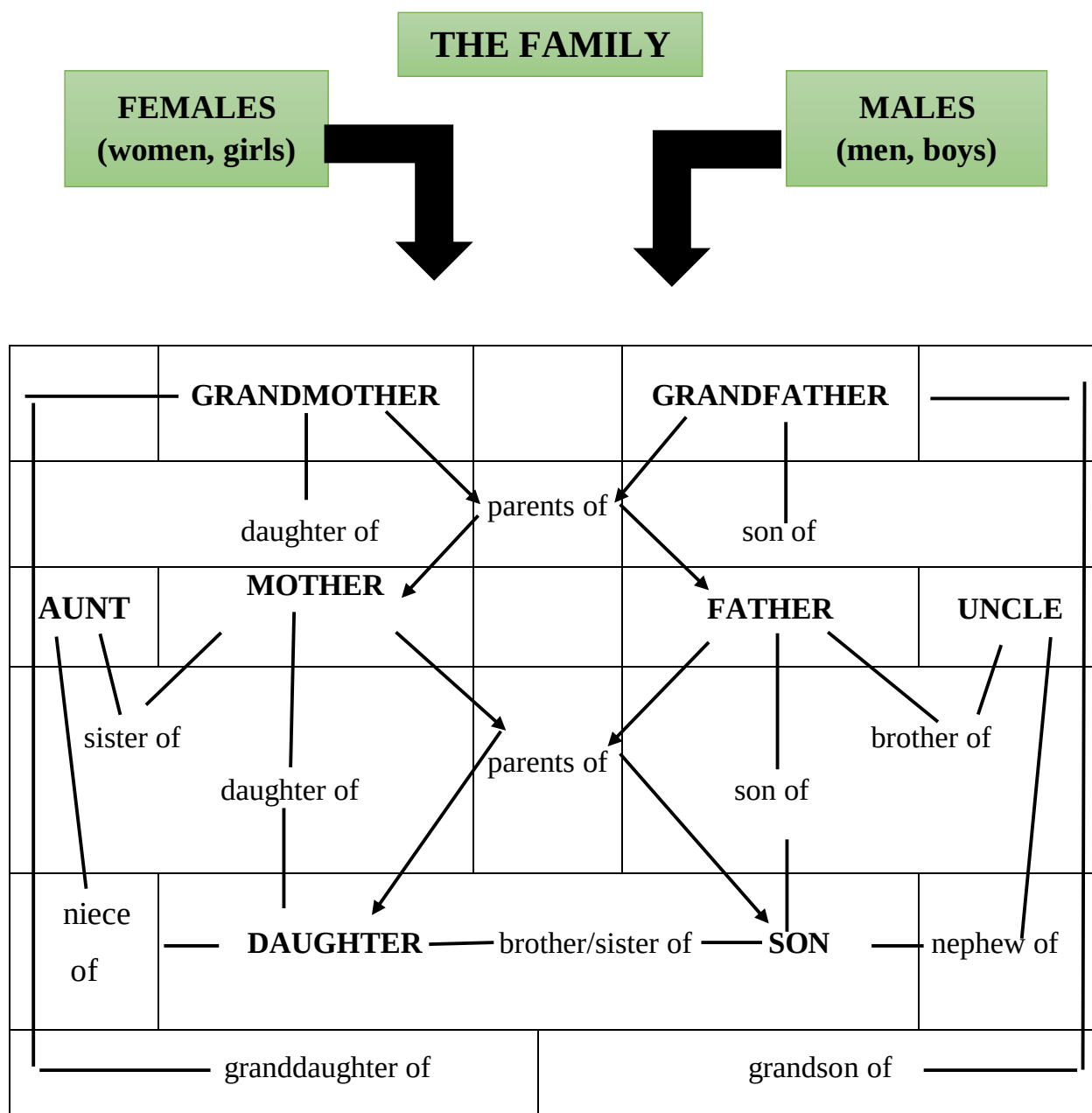
Не менш популярними в роботі над лексикою є *мнемонічні прийоми*. Одним із найбільш ефективних вважається *метод ключового слова*. Дане поняття було вперше запропоноване Р. Аткінсоном у 1975 році. Науковець спробував використати метод ключового слова, навчаючи англомовних студентів російської та іспанської мов. Даний експеримент видався вдалим, а студенти по всьому світу і досі використовують його для засвоєння нових слів.

Цей метод полягає в утворенні асоціативних зв'язків. Наприклад, слово *‘boots’* – черевики, співзвучне з українським словом *‘буц’* – звук від удару головами, отже, щоб запам'ятати англійське слово студентам потрібно уявити двох баранчиків які буцають один одного черевиками.

Метод ключового слова вимагає різноманітних дій із лексичними одиницями та зосередженості на процесі. Використовуючи метод ключового слова, студенти спочатку підбирають слово рідної мови, спираючись на його фонетичну чи орфографічну подібність із словом іноземної мови, внаслідок чого утворюється тісний зв'язок між ключовим словом та новою іншомовною ЛО. Завдяки асоціативному зв'язку студент одразу згадує ключове слово, як тільки він зустрічає іншомовне слово в тексті [63, с. 7].

Для того, щоб завершити процес запам'ятовування, студентам пропонується уявити картинку, яка б поєднувала ці два слова, тобто асоціацію, що допоможе оптимізувати вивчення лексичної одиниці. Наприклад, слово адвокат англійською мовою перекладається як *lawyer*, однак воно має синонім *barrister*. Співзвучним до цього слова може бути слово *bear*. Отже, оберемо слово *bear* ключовим до слова *barrister*. Пов'яжемо нову ЛО з яскравим образом, запропонувавши студентам уявити ведмедя, який виступає адвокатом, або показавши відповідну картинку.

Студенти мовних спеціальностей опрацьовують велику кількість ЛО на кожному занятті. Для більш тривалого запам'ятовування ЛО рекомендовано користуватись словниками, до яких записувати всі незнайомі слова. Втім, більшість студентів записують всі слова підряд, що безумовно призводить до плутанини, адже потім важко знайти потрібну лексичну одиницю серед сотень інших. Більш ефективним є занотовування пар слів та створення семантичних карт за аналогією з мнемокартами. Згадані асоціативні зв'язки між вже знайомими та новими словами спрощують процес засвоєння нових понять.

Корисно також навчити студентів звертати увагу на найпоширеніші афікси та прослідковувати їх вплив на зміну форми слова [68, с. 203]. Нижче наводиться вправа на утворення іменників, похідних від дієслів за допомогою закінчення.

Word building: noun endings

a) Look at this table. How do we make the nouns? Complete the ending column.

verb	noun	ending
collect	collection	-ion
act	actor	
assist	assistant	
clean	cleaner	
advertise	advertisement	
paint	paint	

b) Which endings do we use for people's jobs?

TIP! • We can also make job words by adding -ist or -ian to nouns: art → artist, music → musician.

[64, с. 24]

На особливу увагу заслуговує запропонований М. Льюїсом *лексичний підхід* до вивчення іноземної мови, згідно якого знання граматики не є основним. Оскільки лексика є домінуючою у навчанні мовлення, граMATика має підпорядковуватись їй, а не навпаки [56, с. 96]. Провести чітку грань між граMATикою та лексикою майже неможливо, адже граMATичні структури наповнюються лексичними одиницями, які ми вживаємо, і навпаки, наш словниковий запас обмежується граMATичними структурами, якими ми володіємо.

Формування комунікативної компетенції розпочинається з ознайомлення з новими ЛО, а вже згодом ці ЛО автоматизуються у різноманітних граMATичних структурах.

У своєму підході М. Льюїс поділяє погляди Крашена на характер навчального матеріалу, який має бути автентичним, але посильним для студентів. При цьому він має бути на один рівень вище від рівня знань студентів і відповідати зоні їх найближчого розвитку.

Варто також додати, що прихильники лексичного підходу, Х'ю Деллар та Алан Волклі, наслідуючи його засновника, теоретично та практично обґрунтували лексичний метод до вивчення мови. Крім того методисти пропонують низку вправ, які допоможуть викладачеві спростити процес засвоєння лексики.

Одним із ключових засобів вивчення мови з допомогою лексичного методу є правильне вживання синонімів. Слід акцентувати увагу на коректному вживанні вільних сполучень, адже наприклад, прикметники *high/tall* можуть бути синонімами, вживаючись із іменником *building*, або ж помилково вживатись із іншими іменниками: *tall temperature/ high man*.

Майкл Гоуї теоретично обґрунтував важливість розуміння синонімів, а саме залежність вживання синонімів від контексту. Наприклад, такі синоніми, як *result* та *consequence* вживаються у різних контекстах, причому одне з них використовується частіше за інше.

Варто зазначити, що вибір синоніма залежить не лише від найближчого оточення, але і від слів, які вживаються у попередніх, наступних реченнях, а також у сусідніх абзацах. Тобто потрібно враховувати специфіку всього тексту: жанр, стиль та граматичні структури, що є найближчим «оточенням» синоніма.

М. Гоуї наголошує, що статистичні відмінності у вживанні синонімів формуються у студентів під час першого знайомства зі словом, адже саме в цей момент наш мозок запам'ятовує інформацію про його вживання. Коли ми зустрічаємо це слово наступного разу, те, що ми запам'ятали вперше або підтверджується, або спростовується, і так відбувається щоразу, коли ми зустрічаємо це слово [55, с. 35].

На думку Ніка Елліса, вивчення мови відбувається шляхом «зустрічі» слів безпосередньо пов'язаних із граматиною. Наприклад, в реченні *He mandubled across the floor* студент може зрозуміти значення слова *mandubled*, будучи вже знайомим із аналогічною граматичною структурою *go/ walk/ stroll across the floor*. Тобто, що частіше студенти зустрічають певну граматичну/лексичну структуру, тим швидше проходить процес її семантизації [74].

Х'ю Деллар, в свою чергу, наголошує на важливості такої форми роботи, як взаємонавчання, коли студенти мають змогу пояснити новий матеріал своїм одногрупникам та спробувати навчити їх чогось нового. Оскільки студенти у кожній групі мають різний рівень знань, а викладач має орієнтуватись на середньостатистичного студента, то часто виникає ситуація, що одні студенти знають нові слова, які викладач презентує на уроці і в них зникає інтерес до навчання. Для вирішення даної проблеми Х'ю Деллар пропонує наступні види діяльності:

- Поділити студентів на групи, або ж попросити їх виконувати завдання в парах;
- Виконувати завдання у групах – знайти в тексті слова, які не знає жоден зі студентів та подивитись їхнє значення у словнику.

- Попросити студентів позначити слова у вправі відповідним чином: 1 - знаю та вживаю, 2 – думаю, що знаю, 3 – не знаю [50, с. 51].

Такі вправи дають студентам змогу розвинути навички роботи у групі, а також пришвидшити автоматизацію нового матеріалу. Крім того, студенти з вищим рівнем знань не втрачають інтерес до навчання, а навпаки, мають змогу продемонструвати свої знання.

Як альтернативу Х'ю Деллар пропонує також вправи на запам'ятовування, використовуючи вправи із готовими реченнями або текстами. Суть такого виду діяльності полягає в тому, що студенти виконують вправу, наприклад, на заповнення пропусків, а потім викладач пропонує їм протягом 2-3 хвилин запам'ятати речення із вправи і спробувати їх відтворити, не дивлячись у підручник. Розглянемо приклад такої вправи (Див. стор. 21).

У ході виконання цієї вправи буде доречним організувати взаємо- та самоконтроль з наступним рефлексивним аналізом даного виду діяльності: що було важче запам'ятати, а що, навпаки, запам'яталось швидше, чи було достатньо часу для виконання вправи і т.п. [50, с. 58].

- 1 He bears very little resemblance to his brother.
- 2 I'm learning to appreciate the subtle differences between the various meats.
- 3 Any attempt to draw a comparison between the two situations is dangerous!
- 4 There's a growing disparity between rich and poor.
- 5 It can be hard to strike the right balance between technology and respect for human rights.
- 6 We ended up achieving the exact opposite of what we set out to achieve!

Spend two or three minutes trying to memorise the sentences.

На думку М. Льюїса, успіх використання лексичного підходу до вивчення англійської мови залежить від вміння викладача підібрати той

матеріал, який в повній мірі відповідає вимогам студентів та відображає найпоширеніші поняття мови, що вивчається [57, с.201].

Хоча перехід до лексичного підходу здається складним, М. Льюїс наполягає, що значні зміни відбуваються лише в мисленні викладача та студента, а режим роботи під час занять майже не змінюється. Викладачі здебільшого змінюють свій погляд щодо ключових понять для засвоєння студентами, а все решта залишається незмінним. Варто також додати, що використання лексичного методу під час занять з іноземної мови, а особливо вправ запропонованих Х'ю Делларом, сприятиме успішному засвоєнню лексичних одиниць.

Для формування лексичної компетенції у студентів існують такі підходи: лексичний, вилучення значення слів із контексту, метод ключового слова. Крім того, необхідно пам'ятати про важливість формування у студентів навички роботи зі словником, а також навчати створювати семантичні карти, які допомагають спростити засвоєння нової лексики через утворення асоціацій.

Лексичний підхід запропонований М. Льюїсом забезпечує ефективне засвоєння вільних сполучень іноземної мови, однак використання саме цього підходу вимагає значних зусиль з боку викладача, адже потрібно дібрати таку лексику, яка б відповідала темі та допомагала студентам краще зрозуміти найбільш часто вживані поняття іноземної мови.

1.3 Прийоми мнемоніки та їх використання під час формування лексичної компетенції у студентів

З давніх давен людство намагалось спростити запам'ятовування великих обсягів інформації, адже раніше не було ні книг, ні тим паче комп'ютерів, куди б можна було без проблем внести всю необхідну інформацію.

Термін мнемоніка походить від імені давньогрецької богині Мнемозіни – матері дев'яти муз, і означає «мистецтво запам'ятовування».

Автором першої праці, присвяченої мнемотехніці, вважається Цицерон. Саме в ній вчений описав випадок, який одного разу стався із Сімонідом під час святкування на честь багатія Скопа. Сімонід зачитав оду на честь Скопи, однак багатій заплатив поету лише половину. Гості вирішили пожартувати над поетом і сказали, ніби на вулиці його чекає двоє чоловіків, які хочуть заплатити за попередню роботу. Коли оратор вийшов на вулицю, то не побачив нікого, а в той момент у місті почався землетрус і будинок багатія було зруйновано вщент. Тіла всіх гостей були понівечені настільки, що навіть родичі не могли їх упізнати. Тут на допомогу прийшов Сімонід, якому вдалося запам'ятати місце кожного гостя і завдяки цьому встановити особи всіх загиблих. Саме завдяки своїй пам'яті Сімонід став відомою у всій Греції людиною.

Арістотель також цікавився мнемонікою, та навіть навчав її свого учня Олександра Македонського.

Перші мнемотехніки були пов'язані із ораторським мистецтвом і їх першочерговим завданням було спрощення процесу запам'ятовування довгих промов. Однак якщо порівняємо сучасні техніки запам'ятовування із першими, то зрозуміємо, що прогрес не стоїть на місці і зараз можна запам'ятовувати навіть таку інформацію, яка раніше не піддавалась засвоєнню: телефонні номери, таблиці, анкетні дані, тексти з великою кількістю термінології.

Одним із найвідоміших сучасних дослідників в галузі технік запам'ятовування є В. Казаренко, який у 1990 році презентував власну розробку системи запам'ятовування «Джордано», засновану на методі Цицерона. Система створена для ефективного запам'ятовування інформації з якою ми зустрічаємось у повсякденному житті, а також під час вивчення різних дисциплін. Процес запам'ятовування проходить у чотири етапи:

- Кодування елементів у зорові образи;
- Власне запам'ятовування;
- Запам'ятовування послідовності інформації;

- Закріплення інформації в мозку [72].

Особливістю системи є кодування чисел в образи, заснована на особливому коді, в якому числам від 0 до 9 відповідають певні літери: 0-нм, 1-гж, 2-дт, 3-кх, 4-чщ, 5-пб, 6-шл, 7-сз, 8-вф, 9-рц. Використовуючи таку систему кодів, можна легко запам'ятовувати телефонні номери, або ж, навпаки, кодувати слова у числа.

З прикладу видно, що число 863 закодоване у слово «валик», оскільки літера в відповідає числу 8, л – числу 6, а к – числу 3.

Автор системи наполягає, що емоції не спрощують запам'ятовування, а, навпаки, заважають процесу запам'ятовування нової інформації.

Використовуючи систему Цицерона «локі», В. Казаренко навчає своїх студентів запам'ятовувати тексти не дослівно, а близько до тексту, зберігаючи послідовність абзаців. Процес запам'ятовування текстів відбувається від частин до цілого. Однак ця система має певні обмеження, пов'язані з індивідуальною для кожного студента швидкістю запам'ятовування, втомою від перевантаження інформацією, обмеженістю раніше завчених опорних образів. Саме тому кожен, хто хоче опанувати систему запам'ятовування, має розуміти, що різна інформація запам'ятовується по-різному. Крім того, слід тренувати свій мозок навіть у вільний час, стоячи в черзі в магазині, під час перерви між заняттями в школі чи університеті. Дана система успішно функціонує вже впродовж 20 років, а курси проводить сам автор системи [72].

Пам'ять має ключовий вплив на формування лексичних та граматичних навичок. Як відомо, існує два основних види пам'яті: довготривала та короткотривала. Короткотривала пам'ять зберігає інформацію, яка надходить

від сенсорних органів та обробляється мозком (нове слово, яке зустрічається вперше). Інформація швидко запам'ятовується, але через неможливість вмістити великий об'єм даних, вона не затримується в пам'яті на довгий відрізок часу. Матеріал зберігається лише протягом 30 секунд, а обсяг короткотривалої пам'яті становить 7-9 одиниць збереження [8, с. 98-99]. Довготривала пам'ять, навпаки, може вміщувати необмежену кількість матеріалу, але процес запам'ятовування триває досить довго. Для успішного засвоєння лексики її потрібно перемістити з короткострокової пам'яті в довготривалу.

Деякі вчені порівнюють нашу пам'ять із системою метрополітену, оскільки, на їхню думку, інформація, яку зберігає наш мозок, пов'язана різними способами [41, с. 157]. Відповідно, між словами утворюються різні типи зав'язків – сильні та слабкі.

Основним методом передачі лексичних одиниць з короткотривалої пам'яті в довготривалу є пошук у словниковому запасі елементів, до яких можна було б прикріпити нову лексичну одиницю. Мнемонічна техніка дає можливість навчити студентів встановлювати зв'язки між новою інформацією та вже засвоєною. Мнемотехніка – це сукупність прийомів та способів, які сприяють покращенню запам'ятовування та активізації інформації, яка зберігається в пам'яті. Відомо, що якщо лексичний матеріал презентувати таким чином, щоб він співвідносився з чимось вже відомим, то він буде зберігатись в пам'яті досить довго і буде доволі легко пригадуватись, з допомогою певних асоціацій. Відповідно, використовуючи прийоми мнемоніки, викладач може пов'язати новий матеріал з інформацією, яка вже перебуває в довготривалій пам'яті студентів. Вивчаючи нові лексичні одиниці, потрібно встановлювати зв'язок між ними та вже вивченою інформацією з допомогою образів, або групуючи ці слова.

Мнемотехніка ефективна в будь-якому віці, а особливо вона допомагає студентам з низьким рівнем знань, оскільки їм потрібно витратити більше часу та зусиль на запам'ятовування інформації та її активізацію в пам'яті.

Існують різні класифікації мнемонічних прийомів. Наприклад, І. Томпсон виділяє п'ять класів мнемонічних прийомів: лінгвістичні, просторові, зорові, вербальні та методи фізичної реакції [71, с. 17]. Р.Л. Оксфорд виділяє чотири основних прийоми, а саме: створення мисленнєвих зв'язків, використання образів та звуків, повторення пройденого та використання дій [61, с. 68]. І нарешті, на думку Бадделі, прийоми мнемоніки діляться на прийоми зорових та словесних образів [47, с. 21].

В даній роботі більш детально буде розглянуто класифікацію, запропоновану І. Томпсоном, оскільки вважаємо її найоптимальнішою. Використання мнемонічних прийомів за класифікацією І. Томпсона дасть змогу викладачеві використовувати вправи, які б відповідали індивідуальним особливостям кожного студента.

1) Лінгвістична мнемоніка

- Метод римування (pegword)

З допомогою цього методу можна поєднати і дуже легко запам'ятати слова, між якими не можна утворити жодних зв'язків. Для цього потрібно пов'язати їх з такою лексикою, яка легко запам'ятовується. Наприклад, можна пов'язати нові слова із числівниками від 1 до 10 з допомогою слів, які з ними римуються.

Наприклад, студентам потрібно вивчити 10 слів – назв професій (engineer, plumber, surgeon, accountant, security guard, programmer, lawyer, electrician, estate agent, designer). Для цього їм потрібно спочатку встановити асоціативний зв'язок між словом, яке римується із числом, та новим словом, а потім створити у власній уяві картинку, яка б зобразила цей зв'язок.

Наведемо ці відповідники у таблиці внизу.

Таблиця 1

1	bun	lawyer	Адвокат сидить на засіданні суду, а його підзахисним є булочка.
---	-----	--------	---

2	shoe	surgeon	Хірург зашиває черевик.
3	tree	electrician	Електрик спилує гілки на дереві, аби вони не лізли в проводи зі струмом
4	door	estate agent	Агент з продажу майна стукає у двері.
5	hive	security guard	Охоронець стоїть та охороняє вулик.
6	bricks	engineer	Інженер рахує цеглини
7	heaven	programmer	Програміст сидить на хмарах перед воротами в рай
8	plate	designer	Дизайнер створює тарілку незвичної форми.
9	wine	plumber	Водопровідник у костюмі пляшки з вина.
10	pen	accountant	Бухгалтер сидить на кріслі у вигляді олівця.

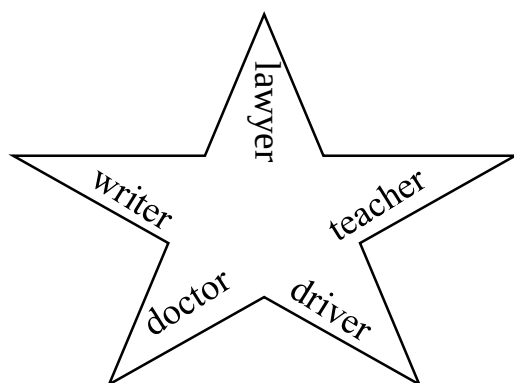
2) Просторова мнемоніка

- Метод локусів

Цей метод придумали ще древні греки та римляни (*locus* з лат. місце). Цицерон доповнив метод Сімоніда і представив свій власний – метод розташування понять у просторі або *loci*. Використовуючи цей метод, Цицерон вивчав свої промови просто прогулюючись своїм будинком і кожен фразу промови «прикріплював» до певної кімнати. А виступаючи на суді, він знову подумки заходив до кожної кімнати, і, таким чином, згадував всю промову. Для того, щоб вивчити список лексичних одиниць за цим методом, студентам потрібно уявити себе в добре знайомому місці і розташувати ці об'єкти у кімнаті. А для того, щоб згадати ці слова, достатньо лише уявити це місце і слова автоматично згадаються.

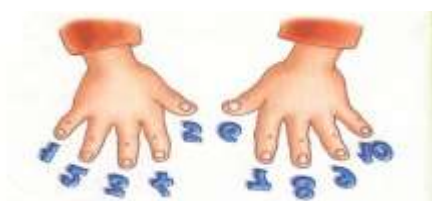
- Групування у просторі

Використовуючи цей метод, студенти запам'ятовують матеріал краще, оскільки їм потрібно записати слова не у стовпчик, як завжди, а помістити їх у якусь геометричну фігуру, наприклад, у зірку. Коли студенти запам'ятовують фігуру, їм буде легше згадати слова, написані на сторонах цієї фігури.

- Пальчиковий метод

Даний метод корисний у роботі з тими, хто лише починає вчити мову. Коли, наприклад, потрібно запам'ятати числівники чи дні тижня, студентам пропонується встановити асоціативний зв'язок між словом та пальцем руки.

3) Візуальна мнемоніка

- Зображення

Зазвичай, викладач презентує нові лексичні одиниці, поєднуючи їх з дефініціями чи еквівалентами. Однак вони запам'ятовуються краще, якщо їх співставити з картинкою. Останні можна використовувати не лише для пояснення нових слів, але й для підвищення інтересу та мотивації студентів. Картинка може допомогти їм краще і швидше зрозуміти значення слова. Презентуючи слова з допомогою картинок, можна також додатково пояснювати їм значення нової лексичної одиниці. Цей метод доречніше використовувати у роботі зі студентами з елементарним та середнім рівнями знань англійської мови.

- Візуалізація

Дуже часто студентам важко запам'ятати слова, які позначають абстрактні поняття, адже викладач не завжди може знайти відповідну картинку, щоб продемонструвати потрібне значення. В такому випадку можна скористатись методом візуалізації, коли студентам потрібно уявити картинку чи сцену, яка асоціюється з новим словом. Наприклад, потрібно запам'ятати

слово *exploration*. Для цього студент повинен створити в своїй уяві наступний образ: *A scientist is using special drills for oil exploration* – і пов’язує його з образом вченого. В студентів можуть виникнути різні образи, тому що в кожного з них різний життєвий досвід. Головна відмінність цього методу від методу локусів полягає в тому, що візуалізуючи слово, вони уявляють картинку чи сценку, а використовуючи метод локусів, вони прив’язують всі слова до знайомого місця, яким вони ніби-то прогулюються.

4) Вербальна мнемоніка

- Групування або семантична класифікація

Оскільки згрупована інформація, як відомо, зберігається в довготривалій пам’яті, групування слів за різними категоріями значно спрощує процес їх активізації [43, с. 57]. Наприклад, для запам’ятовування слів *lion, elephant, desk, wardrobe, bread, waffles, cornflakes* слід поділити їх на наступні категорії: меблі (*desk, wardrobe*), тварини (*lion, elephant*) та їжа (*bread, waffles, cornflakes*). Запам’ятовуючи слова таким чином, студентам легше пригадати вивчене, оскільки згадуючи одне слово, вони можуть пригадати решту.

Схожий метод вивчення нових лексичних одиниць пропонує Н. Шмідт. Для того, щоб полегшити роботу зі словником, вчений пропонує оформити словник таким чином, щоб уся інформація була структурованою. Ефективним, на думку Шмідта, є розподіл слів за темами і занесення нових слів до відповідних розділів. Єдина відмінність між цими методами полягає в тому, що Шмідт пропонує в такий спосіб оформлювати власні словники, а мнемонічний прийом покликаний покращити запам’ятовування слів без додаткових матеріалів [68, с. 237].

- Розповідь

Студенти пов’язують слова, які необхідно вивчити, у розповідь. Спочатку вони асоціюють необхідні слова з темою чи темами, а потім поєднують їх у розповіді. Важливо, щоб ця історія була кумедною, адже так легше запам’ятати лексичні одиниці. Наприклад, нам потрібно вивчити слова: *banana, guitar, crocodile, fan and brick*. Для цього можна вигадати наступну

історію: *One day Banana was playing the guitar. The crocodile heard the song and ran on it. The fan was flying next to it. The crocodile liked the song so much that he did not notice a brick wall in front of him, so he hit it.* Таким чином, студенти зможуть, не докладаючи значних зусиль, запам'ятати подані слова.

5) Метод фізичних реакцій

Студент, використовуючи жести, показує значення слова. Цей метод є досить дієвим, адже легше сприймаються та запам'ятовуються ті слова, значення яких відтворюються фізично. Таким чином, тіло ніби зв'язується з мозком і робить за студента всю необхідну роботу. Наприклад, якщо потрібно вивчити слово *tiptoe*, студент може стати навшпиньки і пройтись так по кімнаті, або просто уявити, що він так рухається.

Сюди відносять також метод фізичних відчуттів, коли студент асоціює нове слово з певною емоцією. Наприклад, він може відчувати радість, вивчаючи слово *cheerful*.

Існують різноманітні техніки запам'ятовування ЛО, які значно полегшують процес навчання, а саме: метод ключового слова та метод римування, локі (розташування у просторі), візуалізація, семантична класифікація та метод фізичних реакцій. Перед викладачем постає проблема вибору індивідуальної техніки для кожного студента, адже комусь легше створювати історії, а комусь уявляти образи і прикріплювати до них нові поняття. Саме тому завданням кожного викладача є ознайомлення студентів із всіма можливими мнемотехніками та допомога у їх опануванні.

Висновки до розділу 1

Потреба становлення освітньої парадигми, що передбачає нові підходи до навчання іноземних мов, партнерські стосунки між викладачем і студентами та їх ролі, зумовлена розширенням освітнього простору України.

Професійна компетенція як сукупність професійних і особистісних якостей фахівця, необхідних йому для здійснення ефективної трудової діяльності, передбачає здатність людини успішно діяти в процесі своєї

професійної діяльності, розв'язувати різні проблеми на основі наявного досвіду, знань і цінностей.

З метою підготовки майбутнього вчителя іноземної мови доцільно використовувати активні методи навчання, технології, що розвивають пізнавальну, комунікативну й особистісну активність студентів. Поступове впровадження нових підходів у систему освіти уможливить швидке реагування на потреби ринку праці та його вимоги.

Для формування умінь та навичок, необхідних для вчителів іноземних мов, сьогодні активно використовуються різноманітні підходи, зокрема, лексичний підхід, запропонований М. Льюїсом, а також мнемонічні прийоми.

Лексичний метод є одним з найважливіших засобів формування лексичної компетенції, адже його прихильники пропонують змінити погляд на засвоєння мовного матеріалу і надають перевагу лексиці перед граматиною. Крім того, значна увага приділяється вивченню та правильному вживанню синонімів.

Сутність мнемотехніки полягає в тому, що вона сприяє покращенню запам'ятовування та активізації ЛО, які зберігаються в пам'яті. Використання мнемонічних технік під час занять дає можливість навчити студентів встановлювати зв'язки між новою інформацією та вже засвоєною. Використовуючи прийоми мнемоніки, викладач може пов'язати новий матеріал з інформацією, яка вже перебуває в довготривалій пам'яті студентів.

Характерною рисою мнемотехніки є те, що вона ефективна в будь-якому віці, її застосування особливо доречне для роботи зі студентами з низьким рівнем знань, оскільки їм потрібно витратити більше часу та зусиль на запам'ятовування інформації та її активізацію в пам'яті.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ 2 КУРСУ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

2.1 Етапи формування лексичної компетенції у студентів мовних спеціальностей

Формування англомовної лексичної компетенції відбувається у ході трьох етапів. Спочатку формуються навички роботи з лексичним матеріалом, потім проходить етап удосконалення навичок і лише після цього настає етап розвитку вмінь оперування лексичними одиницями у мовленнєвій діяльності [29, с. 115].

Схожу думку висловлює С.Ф. Шатілов, який також наполягає на підготовчому етапі, під час якого відбувається ознайомлення з новими лексичними одиницями та створення орієнтовної основи. Під час наступного етапу студенти мають змогу тренувати нові лексичні одиниці у різних контекстах. На завершальному етапі студенти автоматизують свої навички із лексичними одиницями у мовленнєвій діяльності.

С.Ю. Ніколаєва пропонує власне бачення етапів засвоєння лексичного матеріалу, яке дуже подібне до вищезгаданих:

- семантизація, або етап ознайомлення з новими лексичними одиницями,
- етап автоматизації, який відбувається спочатку на рівні словосполучення та речення, а вже потім на рівні понадфразової єдності.
- етап вдосконалення навички володіння новим лексичним матеріалом в усному та писемному мовленні, а також при читанні та аудіюванні [22, с. 90].

Перший етап – це етап рецептивного засвоєння лексичного матеріалу, а інтерактивна діяльність проявляється у взаємодії студентів з іншомовною лексикою у дотекстовій діяльності, під час якої знімаються труднощі розуміння нових слів, іде підготовка до читання тексту. Другий і третій етапи

– це етапи репродуктивного і продуктивного засвоєння іншомовної лексики, тому студенти взаємодіють як із текстом, так і один з одним або з викладачем при виконанні текстової та післятекстової мовленнєвої діяльності. Така структура діяльності з інтерактивного формування лексичної компетенції у студентів-філологів відбиває мисленнєво-пізнавальні процедури здобуття знань: а) сприйняття навчального матеріалу; б) усвідомлення і запам'ятовування в ході діяльності з переробки та репродуктивного відтворення засвоєного; в) самостійне практичне використання засвоєного лексичного матеріалу як у системі навчальних вправ, так і в подальшій діяльності іншомовного спілкування.

Для з'ясування значень нових слів та виразів на першому етапі формування лексичної компетенції відбувається семантизація лексичних одиниць.

Існує чимало способів розкриття значень й усвідомленого запам'ятовування слів. Наприклад, Б. В. Беляєв розглянув і проаналізував дванадцять способів семантизації слів іноземної мови: однозначний і багатозначний переклад; використання наочності і здогадки за контекстом; етимологічний аналіз слова і зіставлення слів за допомогою синонімів та антонімів, дефініції (нове слово описується з допомогою уже відомих понять - *Brother-in-law is my sister's husband*), тлумачення значення лексичної одиниці іноземною мовою (*meadow – flat area of land covered with tall grass*) [4, с. 118].

При засвоєнні лексики студентами неабияку роль відіграє контекст, у якому зустрічається незнайома лексична одиниця. Відповідність слова контексту вказує на правильність його семантизації, а необхідною умовою для успішного засвоєння і закріплення слів є достатня кількість прикладів.

С.Ю. Ніколаєва виділяє такі групи способів семантизації лексики: перекладні та безперекладні. До перекладних належать: однослівний переклад (*lamp* – лампа, *book* - книга); багатослівний переклад (*miss* – схибити, пропустити, уникати, сумувати); пофразовий переклад, характерний для

інтенсивних методів навчання; тлумачення значення або пояснення рідною мовою (*loose* – широкий, вільний одяг); визначення (*notebook* – зошит в якому робляться нотатки).

Серед безперекладних способів виділяють: вербальну та невербальну типи семантизації. До вербальної безперекладної семантизації відносять тлумачення значення слова, дефініцію іноземною мовою, використання синонімів/антонімів. Невербальна семантизація лексики включає наочну семантизацію (демонстрація різноманітних малюнків, картин, рухів, предметів, жестів. Наприклад, вивчаючи назви продуктів, доречно демонструвати зображення того чи іншого продукту, для того, щоб процес семантизації пройшов швидше.

Від того, наскільки успішно студент засвоїть лексичну одиницю, залежить міцність та довготривалість утримання її в пам'яті, а також швидкість і можливість подальшого відтворення. Сприйняти об'єкт, яким у даному випадку виступає лексична одиниця, означає «виділити його з оточення і подумки назвати, тобто віднести до певного класу предметів. Якщо це зразу не вдається, у процесі сприймання відбувається динамічний пошук найкращої інтерпретації наявної інформації» [36, с. 129]. Іншими словами, «динамічний пошук» означає вибір і застосування відповідної стратегії засвоєння лексичних одиниць [67, с. 117]. Для цього використовують *стимулюючі стратегії*, які сприяють ефективнішому засвоєнню лексичних одиниць за допомогою мотивації або заохочення, а також, використовуючи зорові та слухові аналізатори для мобілізації уваги, пам'яті, мислення. Варто також використати так звані *соціальні стратегії*, тобто створити таку атмосферу, в якій викладач та студент підтримують дружні стосунки, що дозволяє підвищити рівень поваги та взаєморозуміння у колективі [11, с. 23].

Варто наголосити, що не існує єдиного способу семантизації, який був би ефективним для всіх лексичних одиниць, тому викладач має враховувати всі фактори, що впливають на спосіб семантизації. Серед найпоширеніших факторів можна виділити: належність слова до активного/пасивного словника,

рівень підготовки та вікові особливості студентів, особливості самого слова. Найкраще поєднувати декілька способів семантизації та пам'ятати, що ефективність засвоєння нових ЛО залежить від правильного вибору способу семантизації [21, с. 95-96].

Розглянуті нами вище способи і прийоми семантизації лексики супроводжуються виконанням вправ у підстановці, трансформації, завершенні речень відповідними словами, групуванні лексичних одиниць за певними ознаками або вибір певного слова з ряду поданих (синоніми, антоніми, еквіваленти слів рідної мови, дефініції), заповнення пропусків та складання словесних сімей, побудову словосполучень та речень з новими словами. Прикладами вправ першого етапу можуть бути такі:

Вправа 1

Мета: забезпечити процес утворення асоціативного зв'язку між графічною формою слова та зображенням, що його ілюструє; активізувати лексичні навички студентів.

Інструкція: Match the names of professions with the suitable pictures.

LAWYER

ELECTRICIAN

SURGEON

PLUMBER

PROGRAMMER

Вправа 2

Мета: розвивати вміння знаходити спільні ознаки між словами та групувати їх за певним критерієм.

Інструкція: Group the names of professions according to the fields they suit. One is deliberately done for you.

Surgeon, ~~lawyer~~, programmer, graphic designer, electrician, accountant, plumber

Таблиця 2

IT, technical	Art, design	Healthcare	Legal, finance	Construction
			Lawyer	

Вправа 3

Мета: удосконалити здійснення операцій вибору та сполучуваності, лексичних одиниць, активізувати лексичні, граматичні та орфографічні навички студентів.

Інструкція: Match the following words to form collocations as in the example below. Translate them into Ukrainian. Then choose four phrases and make your own sentences with them.

send	smart	emails
get	a law	virus
infect	a school	notice
work in	a quick	firm
have	the whole	dress code
wear	personal	trousers
have	at short	word
perform in	a strict	concert
ask	a computer	system

У результаті виконання таких вправ студенти розвивають вміння розрізняти та ідентифікувати лексичні одиниці, а також утворювати

асоціативні зв'язки зі словами рідної мови. На даному етапі закладається основа для ґрунтовного оволодіння лексиною, йде активна підготовка до дій студентів з новими лексичними одиницями, що є необхідним для наступного етапу формування іншомовної лексичної компетенції.

Другий етап - автоматизація дій студентів з лексичними одиницями – характеризується низкою труднощів, які стосуються переважно форми та значення слова, а також вживання лексичної одиниці в мовленні. Для того, щоб спростити процес автоматизації, доцільно групувати лексичні одиниці за характером та ступенем труднощів.

Для автоматизації дій студентів з новими лексичними одиницями активного словника використовуються умовно-комунікативні рецептивно-репродуктивні та продуктивні вправи. Виконання таких вправ дозволяє студенту спочатку сприйняти зразок мовлення, а потім виконати із ним певні дії. Найпоширенішими вправами на цьому етапі є: імітація зразка мовлення; короткі відповіді на альтернативні питання вчителя; підстановка у зразок мовлення; завершення зразка мовлення; розширення зразка мовлення; самостійне вживання лексичної одиниці в реченні; об'єднання зразка мовлення у понадфразові єдності – діалогічну та монологічну [21, с. 98-99].

Крім того, існують ще некомунікативні вправи на засвоєння форми та значення лексичної одиниці, а також на засвоєння сполучуваності слів.

Засвоювати форму та значення лексичної одиниці студенти можуть в ході повторення слів, словосполучень за викладачем або диктором; групуючи слова за певними формальними ознаками, або розташовуючи їх в алфавітному порядку; заповнюючи пропуски в реченнях.

Серед вправ на засвоєння сполучуваності слів вирізняють: складання словосполучень з окремих слів, а також вилучення з ряду слів того, яке не поєднується із ключовим.

Автоматизація дій студентів з лексичними одиницями пасивного словника відбувається в ході виконання некомунікативних вправ рецептивного та рецептивно-репродуктивного характеру, оскільки студент

спочатку зустрічає форму лексичної одиниці в тексті, а вже потім, виконуючи певні вправи може зрозуміти її значення. Найпоширенішими вправами є: заповнення пропусків у тексті; вибір значення багатозначного слова із ряду запропонованих; вибір слів за їх тематичною спільністю; вибір ключових слів у реченні, тексті; виділення в тексті слів, що виражають позитивну/негативну оцінку; здогадка про значення незнайомого слова з контексту.

Вправи повинні передбачати наявність завдань, що стимулюють самостійне вживання студентами нової лексики на рівні речення/фрази або понадфразової єдності і тим самим готують їх до подальшої мовленнєвої діяльності із вживанням іншомовного лексичного матеріалу на завершальному етапі формування лексичної компетенції.

Прикладами вправ другого етапу можуть бути такі:

Вправа 4.

Мета: навчити студентів знаходити у тексті необхідну інформацію для обґрунтування своїх думок, вдосконалити вміння читання, писемного й монологічного мовлення.

Інструкція: What is your attitude to uniforms? Read the article and list all the pros and cons of wearing uniforms at work.

PROS	CONS

Pros & Cons of Employee Uniforms

As a business owner, you may be faced with the decision of whether to require your employees to wear uniforms. This is a decision that should not be taken lightly, as a uniform will likely have an impact on the public's perception of your business as well on your employees' attitudes about their jobs. A number of pros and cons are associated with employee uniforms.

Additional Advertising

If your business requires that your employees venture out in public, a uniform can serve as a form of "walking billboard." Your uniforms can contain the name of your business as well as your brand and advertising slogan to help potential customers identify your business.

Part of Team

Uniforms can make your employees feel that they are part of a team, which can foster a sense of pride in their jobs and your company. According to Victoria Seitz, a San Bernadino, California, marketing professor, uniforms can result in employees becoming "entwined" with their company, which ultimately leads to greater success for the company and increased employee loyalty.

Professional Image

A uniform can give your employees a professional appearance that can enhance your company's image in the eyes of customers. It can help develop a sense of trust and recognition among your customers, which is especially important in businesses where employees visit customers in their homes, such as appliance installers and exterminators.

Hindering Performance

On the negative side, an ill-conceived uniform can hinder the performance of the employee. For example, a cocktail or food server that is required to wear a blouse with billowing sleeves may accidentally come in contact with food or drinks. A uniform made of heavy material may be uncomfortable in hot weather, which can limit employees' effectiveness.

Employee Resistance

Another potential drawback to uniforms is that fashion-conscious employees may not like how the uniform looks on them, which can make them feel self-conscious while wearing it. Some independent-minded employees may see the uniform as a symbol of control by their employers and might resent having to wear it.

Negative Or Rude Feedback

Some uniforms may encourage negative or rude feedback from customers or the general public. A worker who must wear a garish outfit may be the subject of taunts or mocking comments.

by Chris Joseph [76]

Вправа 5.

Мета: активізувати лексичні й граматичні навички студентів на рівні тексту.

Інструкція: How well have you understood the text? Working with your partner ask and answer the following questions to the text.

- 1) What was the main advantage of wearing a uniform at work?
- 2) How can a uniform help customers to identify the business?
- 3) Why do some employees refuse to wear a uniform?
- 4) How can a uniform cause negative feedback?

Вправа 6

Мета: навчити студентів розрізняти вільні словосполучення та вилучати ті, які не поєднуються із ключовим словом.

Інструкція: Cross out the nouns that do not go with the adjectives.

Таблиця 3

rewarding	job/opportunity/experience/deadline
demanding	job/bonus/boss/children
competitive	finances/market/atmosphere/industry
supportive	colleagues/boss/accounts/atmosphere
permanent	staff/delivery/contract/damage

Завершальний, третій етап формування лексичної компетенції у студентів-філологів передбачає подальше удосконалення дій з новими лексичними одиницями на рівні понадфразової єдності та тексту. На даному етапі студенти автоматизують навички володіння лексичними одиницями на

різних рівнях в умовах, наближених до реальної комунікації студентам пропонуються завдання та ситуації реального спілкування, щоб студенти мали змогу взаємодіяти у парах, міні-групах, дискусіях, у рольових або ділових іграх.

Пропонуємо приклади вправ для третього етапу.

Вправа 7.

Мета: Розвивати вміння описувати професії та формувати вміння обґрунтованої здогадки у формі гри.

Тип: ігрова, умовно-комунікативна

Інструкція: You are going to play a guessing game. Try to use some of the adjectives from the previous activities to help you. You have to describe a job while your partners make their guesses. When your partners get the answer, one of them can continue the game by describing another job. When you have used up the six jobs given, each person writes down three more jobs on small pieces of paper and places them face down in the centre of the table. Now continue the game with your own choices of jobs.

E.g. A: *For this job, you have to be very fit and healthy. You need to be confident and enjoy performing to others.*

B: *A dancer*

A: *That's right. Your turn.*

Таблиця 4

Graphic designer	Engineer	Accountant
Teacher	Programmer	Electrician
Civil servant	Plumber	Estate agent
Surgeon	Lawyer	Security guard

Вправа 8

Мета: Автоматизація тематичних лексичних одиниць на рівні діалогу.

Тип: комунікативна, рольова гра

Інструкція: You are going to take part in an interview role-play. Look at the advertisement for the position of the graphic designer below. In groups of six or seven, four of you will be jobseekers, the others are going to be employers. Choose which role you would like to act out. You will have a chance to switch the roles later. Then the employers read the 'Employer Card' below and design some questions to ask the interviewees (you can also use the questions from the previous exercises). Jobseekers, you must choose a number (from 1 to 4) before reading the role cards.

Alfa Plastic Warehouse

...is now looking for a

PROFESSIONAL graphic designer

Competitive salary offered

Requirements:

- At least 2 years' working experience in graphic design
- Advanced user of Adobe Illustrator/CorelDraw/Adobe Photoshop
- Fluent in English and German
- Hardworking and solution-focused
- Excellent communication and interpersonal skills

Employer Card

You are the owner of a well reputed company dealing with household-ware in Chicago. You need to employ an experienced graphic designer to work in your company. The requirements for this position are that the candidate:

- 1) Must have at least 2 years' experience as a graphic designer in media/advertising agency as the person will be working with managers discussing design style, format and designing various products for your company.
- 2) Must speak fluent English and German.
- 3) Must be experienced in developing concepts, graphics and layouts for product illustrations, brand logos, brochures.
- 4) Must be looking for a long-term position.

Desirable qualities and experiences are:

- 1) Leadership qualities.
- 2) Being organized, efficient, punctual and hard-working.
- 3) Ability to build good relationships with co-workers.

Jobseekers – Using the advertisement and your Jobseeker Card, prepare what you are going to say before conducting the role-play.

Employers – In addition to the questions in Learning Activity 2, think of at least four more questions to ask the jobseekers.

Jobseeker Card 1

You are 25. You are a certified graphic designer. You worked as a senior graphic designer in Market Studio for 3 years and then for 5 years as an Art Director in Cynet Media Production. You left the job because you had an argument with one of the managers over the design style of a booklet for one company. Your English and German are quite good.

Jobseeker Card 2

You are 30. You are from Ukraine. You obtained a Master's Degree in Art and then worked in New Media Company for 2 years. In New Media Company, your job was Web content developer and you left the job because you wanted to be a web designer. You are an advanced user of Adobe Illustrator. You have a good command of English and Spanish, but your German is poor.

Jobseeker Card 3

You are a Canadian. You are a Master in Graphic Design. You are 24 and were an excellent student at the university. You are ambitious and want to work as a graphic designer in Alfa Plastic warehouse but have no experience of working in this sphere. You are an advanced user of Adobe Photoshop and CorelDraw. You speak fluent French, German and English.

Jobseeker Card 4

You are from Germany. You are 38 years old. You have no formal training but have worked as a freelance graphic designer for various projects for 7 years. You hope to open your own graphic design company one day but are still saving up the money. You are an advanced user of Adobe Illustrator/CorelDraw and Adobe Photoshop. Your German and Italian are excellent but your English is a little weak.

Дані вправи ілюструють те, що на третьому етапі автоматизації лексичної компетенції сформована на попередніх етапах лексична навичка

переходить в уміння практичного використання іншомовної лексики у спілкуванні іноземною мовою. Багаторазове повторення нових лексичних одиниць в дотекстовій, текстовій та післятекстовій навчальній діяльності сприяє автоматизації та вдосконаленню лексичної навички. Власне комплексне використання інтерактивних методів навчання дозволяє студентам ефективно оволодіти словниковим запасом іноземної мови через іншомовне спілкування.

Отже, визначення етапів формування англомовної лексичної компетенції як компонента комунікативної компетенції у навчальній діяльності студентів-філологів обумовлено перебігом психічних процесів засвоєння лексики, таких як сприймання, розуміння, усвідомлення, запам'ятовування, узагальнення і систематизація вивченого. Застосування інтерактивних методів навчання на всіх етапах повинне сприяти засвоєнню навчального матеріалу студентами, формуванню у них пізнавальної активності та здатності самостійного здобуття нових знань. Дотримання запропонованих етапів формування лексичної компетенції створює сприятливі передумови для свідомого засвоєння студентами іншомовної лексики як при обговоренні текстів, так і при розігруванні навчальних комунікативних ситуацій.

2.2 Комплекс вправ для формування лексичної компетенції

У попередньому розділі ми визначили, що процес формування лексичної компетенції відбувається у три етапи: ознайомлення з новими ЛО та семантизація, автоматизація на рівні слова, а також автоматизація на рівні речення та понадфразової єдності. Для кожного етапу властиві певні види вправ. У процесі розробки комплексу вправ, спрямованого на формування лексичної компетенції було зроблено спробу поєднати лексичний метод із мнемотехніками.

Кожна розроблена вправа містить такі компоненти:

1. Мета вправи

2. Тип вправи за наступними критеріями:

- за ступенем комунікативності (некомунікативні, умовно комунікативні, комунікативні вправи);

- за спрямованістю на прийом або видачу інформації (рецептивні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні, продуктивні вправи);

3. Режим виконання: індивідуальний, парний, груповий, фронтальний;

4. Інструкція

Пропонуємо приклади вправ до теми “Jobs and Career”, “Rules at work”.

Група вправ для вивчення лексики з теми «Jobs and Career»

Вправи 1-4 спрямовані на автоматизацію лексики на рівні слова та словосполучення.

Вправа 1а

Мета: Формувати навички використовувати прикметники для опису професій

Тип: умовно-комунікативна, групова, рецептивно-репродуктивна.

Інструкція: Divide into groups of four. In your groups, brainstorm adjectives used to describe personal and professional characteristics (e.g. responsible, creative) and write them down on the poster. After that you will receive cards with the names of professions you have to describe with the adjectives you brainstormed. If you had to choose five of these adjectives / adjectival phrases for a lawyer, which ones would you choose? Why? Discuss it in groups.

hard-working, independent, creative, sociable, well-organised,
good at languages, fun, ambitious, trustworthy, energetic,
flexible, good at teamwork, good at time management,
imaginative, artistic, good with people, competitive,
physically fit, productive, good at money making,
good at following orders, smart and clean, polite, patient,
confident, clever, good at giving orders.

Таблиця 5

Graphic designer	Surgeon	Accountant
Civil servant	Programmer	Estate agent
Electrician	Lawyer	Plumber

Вправа 16

Мета: Формувати навички розрізняти прикметники. Навчати студентів утворювати асоціації зі словами та розвивати їхню уяву.

Тип: комунікативна, робота в парі, рецептивно-репродуктивна.

Інструкція: Work in pairs. Divide the adjectives and collocations given below into two groups: personal and professional ones. Try to find a picture or a sign that associates with that particular characteristic and will help you to remember the phrases better. For example, good at moneymaking may be associated with dollar sign \$.

Таблиця 6

hard-working, independent, creative, sociable, well-organised, good at languages, fun, ambitious, trustworthy, energetic, flexible, good at teamwork, good at time management, imaginative, artistic, good with people, competitive, physically fit, productive, good at following orders, polite, patient, confident, clever, good at giving orders.		
PERSONAL	PROFESSIONAL	
		good at money making
		

Вправа 2

Мета: Ознайомити студентів із лексичними одиницями, що позначають типові жести та рухи під час співбесіди.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивна, індивідуальна.

Інструкція: Your body language is important in an interview as it shows your attitude to the interviewer. Look at the actions below and decide which of them should be observed/avoided at a job interview.

Таблиця 7

		Dos	Don'ts
1	Sit up straight		
2	Look alert		
3	Scratch the back of your head		
4	Hold your neck		
5	Rub your nose		
6	Cross your arms		
7	Make eye contact		
8	Stare at the floor		
9	Look uninterested		
10	Smile		
11	Nod your head		
12	Shake your feet		

Вправа 3

Мета: Автоматизувати вживання лексичних одиниць, які відображають основні правила поведінки під час співбесіди

Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, групова.

Інструкція: I need one student to come up to me. I will show you a card and you should perform the action mentioned there. All the others have to guess the action performed and name it.

Таблиця 8

Sit up straight	Smile
Look alert	Nod your head
Scratch the back of your head	Cross your arms

Hold your neck	Make eye contact
Rub your nose	Stare at the floor
Shake your feet	Look uninterested

Вправа 4а

Мета: Автоматизувати вживання лексичних одиниць що позначають жести, використовуючи відео ситуації, та розвивати увагу студентів.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, групова.

Інструкція: You are going to watch a short video with 6 job interviews. The video is called '30 Seconds to Impress', as the employer basically needs only 30 seconds to see whether the applicant suits the job or not. So, watch attentively the candidate's behavior and then you will have to comment upon each situation. While watching tick in the table below the qualities of the candidates if they demonstrated them. At the end we will decide together, who the best candidate is and whom would you hire, basing our decisions on the first impression.

[78]

Таблиця 9

	Sit.1 (Anthony)	Sit. 2 Marissa)	Sit. 3 (Christa)	Sit. 4 (Todd)	Sit. 5 (Kaitlynn)	Sit. 6 (Steven)
Smiles						
Holds neck						
Eye contact						
Looks uninterested						

Looks alert						
Sits up straight						
Stares at the floor						
Crosses arms						

Вправа 46

Мета: розвивати навичку розпізнавання лексичних одиниць на слух та заповнювати пропуски в реченнях; формування лексичної навички студентів на рівні тексту.

Тип: некоммуникативна, рецептивно-репродуктивна, індивідуальна.

Інструкція: You are going to watch the video again, but this time your task will be to fill in the gaps in the dialogues. You should write NO more than 6 words in each gap.

Welcome to 30 seconds to impress! Did you know that studies had shown that the _____ can be predicted within the first 15 seconds? This means that when it comes to interviewing, _____. We gave our actors 30 seconds to play the role of _____.

Based on first impressions, who would you hire?

1 – Anthony

- Hi!
- Hello! Are you Anthony?
- Yes, I am. Yes I am. Yes I am.
- Hello, nice to meet you! I am Lauren.
- Oh sorry, oh, I need _____. I'm sorry, I'm late, I'm sorry.
- Okay, yeah, it's okay. All right, have a seat. _____, so what's going to happen is I'm going to _____.
- Yes, a question for you...
- Okay.
- _____.
- Well, usually we discuss that later on _____, but if you...

2 – Marissa

- Hi! Come on in! are you Marissa?
- Oh, hey! Yes I am! Thank you so much _____.
- Oh, you are very welcome! Have a seat.
- OK. Thank you, thank you!
- All right, so, I have your resume here _____ and I think...
- Yes. Oh my gosh! Since I sent you that I also _____. I've been volunteering, I _____. It's just so great!
- Well, that is fantastic! Do you have _____?
- Oh no. we could _____.
- Um, okay, well. _____.

3 – Christa

- Hi! Come in. are you Christa?
- _____
- Are you Christa?
- Yep.
- Okay, great. _____. I have your resume here, that you sent in earlier and so what's going to happen is, _____ you and then at the end you can _____. And I will answer your questions for you if you have anything you want to ask me.
- Okay. (Looks around the room)
- So, let's get started.

4 – Todd

Knocks at the door.

- Hi! Come on in! Are you Todd?
- Hi! I'm Todd.
- Hi, Todd. I'm Lauren.
- Hello. Nice to meet you!
- You know, _____.
- Did you _____?
- I did. I have it right here. Thank you very much _____. We appreciate it. So, I have had a chance _____ and so what's going to happen today is I have some questions for you that I'd _____. And then _____ to have a chance to ask me some questions if you would like.
- Okay.
- Ready? Let's get started.

5 – Kaitlynn

- (Talking on her mobile phone) I'm _____ right now. Yes, now. Okay I call you back, Heidi.
- Hey! _____?
- Yes, I am.
- I'm Lauren. Nice to meet you! And if you did, you can have a seat right here. So, _____ and I have some questions for you. And then at the end _____ to ask me any questions that you have _____.
- Okay. All right.
- So, _____!

6- Steven

- Hi! _____. Are you Steven?
- Yeah.
- Hi, nice to meet you.
- Hi!
- Morris. Come on in and _____. Ok, Steven, I _____ here that you _____. So what we're going to do today is I have some questions for you and then at the end you'll get a _____ if you wish. All right, let's get started here.
- Okay.

Вправа 5

Мета: Автоматизувати вживання нових лексичних одиниць на рівні діалогічних єдностей.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-продуктивна, парна.

Інструкція: Answer the following questions, using the prompts below.

to dress appropriately – What jobs require wearing formal clothes? Do you think wearing shorts and a shirt is appropriate for university students? Why? Why not?

Pants, dress shirt – Do you think wearing a dress shirt disciplines people? Do you personally like wearing a dress shirt? Why? Why not?

To overdress – Have you ever met an overdressed person? Have you ever been overdressed yourself?

research – Have you ever done any research? On what? When did you do research on something last time?

intelligent questions – Do you think it is difficult to ask intelligent questions? How can you characterize the person who asks intelligent questions?

To boast about – Have you ever met a person who constantly boasts about his/her plans? Do you personally often boast about anything?

confident – Is it difficult to express yourself in a confident way? Why? Why not? What can a person do to boost his/her confidence?

applicant – have you ever applied for a job? What can the applicant do to improve his chances to get the position?

Вправа 6

Мета: Ознайомити студентів із ідіоматичними виразами та фразами, які вони зможуть використовувати у власному мовленні. Формувати вміння мовної здогадки.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивна, парна.

Інструкція: Look at the phrases below. What are they? Try to guess the meaning of these idioms and phrasal verbs and match them with their synonyms, given in the table.

calm, to blush, say no, relax, to make trouble, to improvise, to save regularly, to be isolated, nervous, to get through difficult times, 'from the very beginning', delay things, to be mean with money, advantages and disadvantages, mix everything,

as cool as a cucumber

to have butterflies in your stomach

go as red as a beetroot

from scratch

put off

pros and cons

put by

to be tight-fisted

to turn down (an offer)
 off the beaten track
 to put your feet up
 put all your eggs in one basket
 to weather the storm
 to rock the boat
 play it by ear

Вправа 7

Мета: Формувати лексичні навички розуміння та запам'ятовування ідіоматичних виразів, розвивати пам'ять, використовуючи прийом 'loci'.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, парна.

Інструкція: Match the idioms with the pictures that illustrate their meaning. After that, look at the idioms for 3 min and try to remember them. Try to imagine yourself in a familiar place. Put the cards with the idioms on the things that are present in this place. For example, imagine you are in your room and put the idioms on the shelf, on the table or between the armchairs. This will help you to remember the story quicker. Then in pairs check each other. One student names an object that may be present in a room and the other tries to remember which idiom s/he has put on that object.

Таблиця 10

as cool as a cucumber	
to have butterflies in your stomach	
go as red as a beetroot	

from scratch	
put off	
pros and cons	
put by	
to be tight-fisted	
to turn down (an offer)	
off the beaten track	
to put your feet up	
put all your eggs in one basket	
to weather the storm	
to rock the boat	
play by ear	

Вправа 8

Мета: Розвивати лексичні навички та вчити студентів користуватись таким прийомом мнемотехніки, як розповідь.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна, групова.

Інструкція: Choose any 5-7 phrases given below and make your own story using them. Share your stories with the group mates.

as cool as a cucumber, to have butterflies in your stomach, go as red as a beetroot, from scratch, put off, pros and cons, put by, to be tight-fisted, to turn down (an offer) off the beaten track, to put your feet up, put all your eggs in one basket, to weather the storm, to rock the boat, play it by ear.

Вправа 9

Мета: Формування вміння створювати запитання для співбесіди.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, парна.

Інструкція: In pairs, write down some of the common questions asked in job interviews, using the hints provided in the brackets.

1. (reasons for applying)

Can you tell us why _____?

2. (introducing oneself)

Could you tell _____?

3. (reasons for being suitable for the job)

Why do you _____?

4. (strong and weak points)

What are _____?

5. (preference for working alone or in a team, and reasons)

Do you _____?

6. (questions to ask interviewers)

Do you _____?

Вправа 10

Мета: Автоматизувати нові лексичні одиниці в діалогічному мовленні.

Тип: умовно-комунікативна, рольова гра у опорі на функціональну схему

Інструкція: You are going to role-play some job interviews. Before the interviews, look at the interview tips and clues below.

During the interviews, employers must listen attentively to the employees' answers because they will be asked to decide who the best candidate is. Each employer has to interview at least two candidates. You have about three minutes to ask each candidate your questions. Use the prompts below.

Interviews – functions and language

Greet the candidate and ask her / him to introduce herself / himself.	Good morning/afternoon! Sit down, please. Could you introduce yourself.
Ask the candidate about her / his previous experience and qualifications	What can you tell about your previous experience? In what field have you worked previously?
Ask the candidate about her / his personality, interests and weaknesses / strengths.	Can you tell something about your interests? What are your weaknesses and strengths?
Ask the candidate about her / his reasons for applying for the position	Why do you apply for this position?
Ask the candidate if s/he has any questions.	Do you have any questions? If you have any questions, you may ask.

Interview tips

Before the interview:

1. *Find out about the company first: environment; services; products; projects; training; promotion opportunities.*
2. *Predict questions you might be asked and prepare good answers for them (write down keywords to help you to remember your answers, e.g. proactive, good at team-working).*
3. *Think of useful questions you would like to ask.*
4. *Ask different friends or family members to help you to practice several times*

before the interview.

5. *Relax and enjoy the interview as a very useful learning experience.*

1. Talking about why you're interested in this position This job would offer professional development. This company has a very good reputation.	2. Talking about your qualifications I did quite well in my...exams. I received...for my English. I passed...
3. Talking about your experience I've got lots of experience in this field. I have had two part-time jobs. My last job finished in March last year.	4. Talking about you I am a very organized person. I feel that I could play a key role in the company. I get on really well with people.
5. Talking about your interests I'm really keen on... (computers) I enjoy...ing (meeting people)	6. Talking about responsibilities I am ready to take on more responsibilities. I enjoy having responsibilities.
7. Describing your weak points Sometimes I'm a bit too + adjective (e.g. serious, hard-working), and this might...(e.g. make my colleagues feel uncomfortable). I think I get too + adjective/adjectival phrase (e.g. involved / caught up) in my work. That sometimes means...	8. Asking questions If I were offered the job, ...how soon could I start? ...would there be any on-the-job training provided? What expansion plans does the company have? Would I get the chance to be part of those plans if I were offered the job?

Situation cards

Situation 1

A well-reputed translation bureau is looking for an experienced translator with B2-C1 level of English and German. The company offers comfortable conditions and work in modern projects. Each employee undergoes special training during which s/he gets to know about all the peculiarities of work in our company.

Situation 2

A law firm is looking for a counselor with 7years experience in the field. The firm provides the workers with promotion opportunities and constant bonuses for work. Our staff is friendly and always ready to help. The office is situated in downtown, so you can easily get to work.

Situation 3

Security agency opens a new branch and looks for responsible and physically fit security agents. We offer our service to the upper crust that is why our employees undergo constant trainings to be able to execute their functions. Promotion opportunities are also available.

Which jobseeker was chosen and why? In classroom tell the name of the candidate you've chosen and explain why.

Вправа 11

Мета: Навчити студентів розпізнавати та виправляти помилки під час розмови між роботодавцем та кандидатом на вакантну посаду.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-продуктивна, парна.

Інструкція: Below you can see a dialogue between an employer and employee during an interview. As you can see, it is not the best one. Your task is to re-write the dialogue in pairs, correcting the mistakes and then act it out.

Teacher required for primary school in Illinois.

- Comfortable classroom
- Good salary

Interviewer: *Hello, what do you want?*

Candidate: *I'd like a job please.*

Interviewer: *What for?*

Candidate *I need money.*

Interviewer: *Have you worked before?*

Candidate: *Of course, as a teacher's assistant for 2 months.*

Interviewer: *Have you got any questions for me?*

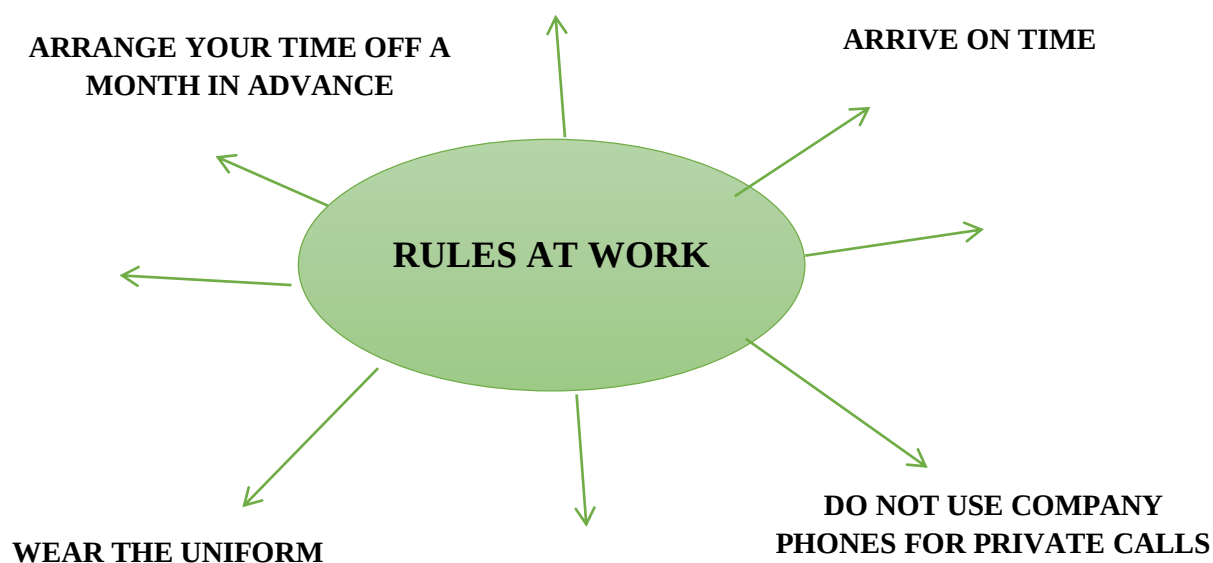
Candidate: *Have no time. Good bye.*

Вправа 12

Мета: Розвивати лексичну навичку розуміння правил поведінки на робочому місці та активізувати життєвий досвід студентів.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-продуктивна, фронтальна, прийом «мозковий штурм».

Інструкція: Each company has its own rules. Some of them are common, but they may also differ from company to company. Let us brainstorm the most popular rules at the workplace.

Вправа 13

Мета: групування лексичних одиниць, які означають правила поведінки на робочому місці.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, групова.

Інструкція: In groups think over the rules that work in the university. Write them down and then split them into two groups: forbidden and allowed. There is also the list of rules that may help you.

Support each other/ arrive on time/ smoke at the workplace/ use computer for personal mails/ wear smart trousers/ lie/ work as a team/ use equipment carefully/ be safe/ have a coffee break etc.

ALLOWED	FORBIDDEN

Вправа 14

Мета: Формувати вміння знаходити та виправляти лексичні помилки у реченнях.

Тип: умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, парна.

Інструкція: We usually form the rules of behavior by using such grammar patterns as *to be allowed to/ have to/ be supposed to/ should really etc.* In the dialogue below between Kate and Nicole, the head of HR, find and correct 12 spelling mistakes.

N: Morning, Kate. Oh, I see that you're wearing trousers and a top. Actually, we have a strikt dress code here. All the layers have to wear suits.

K: I'm sorry, no-one told me, and in my old job we could wear whatever we wanted.

N: Not here, I'm afraid. Until recently, women couldn't wear trousers at all. Another thing you should know: computers are for professional use, so you can't use PK to send personal emails or to serve the Net.

K: Off course. What about time of? In my last job I had to give a month's note before I could take a holiday.

N: Yes, it's the same here. And you have to feel in a form and get it signed by your manager and by me.

K: OK, and what about breaking for lunch?

N: Most people take a break of an hour between 12 and 2. You decide when you went to go for a lunch, you don't have to cheek with your manager. Oh, one more thing – ID carts. Everyone have to wear their card at all times.

K: OK, thanks. I hope I remember. In my last job we didn't have to wear IQ cards, but it was a much smaller firm.

Вправа 15

Мета: Формувати вміння роботи в групі. Розвивати творчу уяву студентів та вчити висловлювати свою думку та відстоювати власну позицію використовуючи лексичні одиниці активного словника з теми.

Тип: комунікативна, групова

Інструкція: In groups think over the rules that could be added to our university life and explain why. Besides, try to explain why companies use the rules. How does it help to manage their work?

2.3. Пробне навчання з метою практичної перевірки ефективності розробленого комплексу вправ

Професійна компетенція майбутніх учителів іноземної мови – це комплексна особистісна характеристика, яка включає в себе професійно-комунікативні знання, уміння, якості і відображає лінгвістичну, соціокультурну та соціально-психологічну компетенцію.

З метою формування лексичної компетенції у студентів мовних спеціальностей був розроблений комплекс вправ, що включав вправи на рівні слова/словосполучення, речення, понадфразової єдності та тексту.

Ефективність розробленої методики формування професійної компетенції майбутніх учителів було перевірено у ході пробного навчання студентів 2 курсу групи 2ФА1 факультету іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського у вересні 2018 року.

Визначною рисою розробленого комплексу є спрямованість вправ на взаємодію студентів у парах та групах, що дозволяє розвивати взаємне навчання та мінімізує відрив між рівнями знань студентів. Крім того, деякі вправи поєднують у собі лексичний підхід та мнемонічні прийоми, що, безумовно, позитивно впливає на ефективність навчання.

З метою виявлення вихідного рівня знань студентів групи 2ФА1 факультету іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету, що брали участь у пробному навчанні, їм було запропоновано лексичний тест з теми “Shopping”, який складався із 3 завдань: у першому завданні потрібно було заповнити пропуски у реченнях лексичними одиницями, у наступній вправі їм потрібно було з’єднати частини речення, а третє завдання було творчим. Нижче наводяться ці три завдання.

Task 1 Complete the 12 sentences with the words on the left.

change color; doesn't work; exchange; expensive; missing; receipt; refund; spent too much money; return; Could you pack it for me? shrink; warranty; wrong size;	1. I'm really angry. I bought a new computer yesterday but it _____. 2. This sweater should have five buttons but there are only four. One button is _____. 3. Don't wash your new clothes in hot water, David. They might _____ and become too small. 4. (A) Can I _____ this radio to your store? (B) Yes, bring it back. We'll _____ your money. 5. If you want to bring back that jacket and exchange it for a new one, you must have a _____. 6. I bought this lamp yesterday, but there's a problem with it. Can I _____ it for a new one? 7. These shoes don't fit me. They're too small. They're the _____. 8. That TV comes with a two-year _____. The store will pay to fix any problems during that time. 9. Don't wash your new blue T-shirt with your white shirts. They might _____. 10. That pen costs \$15.99. It's too _____. 11. Mary _____ on her new shoes and now she has to walk to work. 12. I'd like this one. _____ I don't want it to break, it's going to travel on a plane.
--	---

Task 2 Match the sentence halves.

1. That meal was really good,	a selection of children's shoes.
2. That shop offers very reliable	b of stock.
3. They've got a wide	c service to its customers.
4. I got a 25%,	d value at only £20 for the two of us.
5. I asked for a medium	e discount on this new dress.
- size but they were out

Task 3

Question: *When was the last time you bought something that had a problem?*
Write at least 5-7 sentences.

У таблиці 11 подано результати контрольного зрізу рівня сформованості у студентів 2ФА2 лексичної компетенції.

Таблиця 11

**Результати контрольного зрізу рівня сформованості лексичної
компетенції 1**

Прізвище, ім'я студента	К-сть правильних відповідей у завданнях 1,2	К-сть речень у творчому завданні	К-сть помилок	Оцінка
Бабич В.	20/20	6	3	18
Бойчук А.	18/20	4	5	12
Голуб О.	20/20	9	-	20
Денісова М.	20/20	5	4	16
Дзіс К.	20/20	6	3	18
Євстігнєєва Д.	18/20	5	3	15
Клешко Ю.	15/20	4	2	14
Єрмакова Ю.	20/20	5	5	16
Пасечніченко М.	11/20	7	3	15
Розбіцька К.	20/20	8	4	17
Сотник Г.	20/20	4	4	15
Усенко К.	13/20	7	3	15
Чадунелі Я.	20/20	6	-	20

Результати тесту показали, що 8 із 13 студентів, які писали тест, впорались із першими двома завданнями на «відмінно», що свідчить про високий рівень знань. Двоє студентів зробили 2 лексичні помилки, а у трьох виникли проблеми в обох завданнях, які здебільшого, були пов'язані із неправильним вживанням синонімів. Середній бал успішності групи за результатами контрольного зрізу становить 16 (з 20-ти максимальних).

При виконанні творчого завдання всі студенти дотримались вимоги щодо обсягу висловлювань. Однак у 23% студентів групи зустрічались помилки у правильному написанні слів, або у вживанні артиклів. Наприклад, good – rude, buttery- battery, a leather shoes, dessepointed – disappointed. Водночас, студенти не використовували просту лексику, а намагались урізноманітнити свої відповіді лексичними одиницями із теми “Shopping”.

Загалом, студенти, що брали участь у пробному навчанні, показали високий рівень залишкових знань із попереднього курсу. Даний тест дав змогу

зорієнтуватись у виборі та складності вправ під час розробки нашого комплексу.

Під час пробного навчання студентам було запропоновано виконати вправи із розробленого комплексу. Під час заняття студенти виконали 9 вправ різного рівня, а також підсумкове завдання. На початку першого заняття студенти мали змогу ознайомитись із прикметниками, які допомогли їм у описі певних професій. Наступним кроком було виконання вправ на автоматизацію ЛО на різних рівнях: від рівня слова та словосполучення (впр. 3, 4а див. стор. 47) до рівня речення (див. впр. 4б ст. 49) та понадфразової єдності (див. впр. 10 ст. 56). Крім цього, студенти мали змогу ознайомитись із прийомами мнемоніки та практично перевірити їх ефективність. У розробленому комплексі вправ представлено вправи із використанням наступних мнемонічних прийомів та методів: метод фізичних реакцій (впр. 3 ст. 47), групування (впр. 1а, 13 ст. 44, 60), прийом локусів (впр. 7 ст. 53), розповідь (впр. 8 ст. 55), асоціації (впр. 1б ст. 45) та використання зображень, як один із прийомів візуальної мнемоніки.

Однією із вправ на завершальному етапі була рольова гра, у ході якої студенти мали змогу підготуватись до виконання фінального завдання. У ході підготовки до рольової гри студенти отримали картки із детальним описом ролей та лексичними одиницями, які вони могли використовувати у своїх репліках.

Для домашнього завдання було обрано вправи 3 ст. 35, 4 ст. 37 та 11 ст. 58. Кожна із запропонованих вправ мала на меті перевірити рівень сформованості лексичної компетенції у студентів, та, одночасно, автоматизувати засвоєні ЛО. У якості змішаної опори студенти отримали функціональну схему, яка містила типові фрази та структуру інтерв'ю при прийомі на роботу. Використання цього матеріалу допомогло студентам у ході підготовки до підсумкового завдання.

Наприкінці пробного навчання студенти отримали ситуації, за якими мали підготувати діалоги. Однією з умов було чітко дотримуватись своєї ролі,

а також використовувати новий лексичний матеріал. Оцінка за виконання даного завдання включала 3 критерії: кількість реплік, кількість лексичних одиниць із теми та кількість помилок. Якщо у студента було 8 та більше реплік, то він отримував 10 балів за даний пункт. Вживання мінімум 8 лексичних одиниць оцінювалось також у 10 балів. Загалом студент міг отримати 20 балів за це завдання. За кожну помилку віднімався 1 бал від 20.

Результати пробного навчання наведені у таблиці 12.

Таблиця 12

Результати контрольного зрізу рівня сформованості лексичної компетенції 2

Прізвище, ім'я студента	К-сть реплік	К-сть ЛО активного словника	К-сть помилок	Оцінка
Голуб О.	7	5	2	13
Єрмакова Ю.	8	10	3	17
Клешко Ю.	6	4	2	12
Євстігнєєва Д.	10	12	-	20
Денісова М.	9	8	4	16
Дзіс К.	10	12	1	19
Пасечніченко М.	6	12	2	18
Сотник Г.	5	6	1	14
Ступацька І.	6	8	1	15
Бойчук А.	6	8	5	13
Бондар А.	10	12	2	18
Усенко К.	10	15	-	20
Бабич В.	13	11	2	19
Розбіцька К.	13	15	4	18

Як бачимо з таблиці, у процесі пробного навчання відбулись певні позитивні зміни у кількісних та якісних параметрах мовлення студентів групи 2ФА1. Результати пробного навчання показують, що всі студенти використовували хоча б одну нову ЛО у кожній репліці. Крім того, під час драматизації ситуацій, студенти впевнено відповідали та дотримувались своєї ролі. Варто також додати, що середній бал групи за виконання фінального завдання становить 17 (порівняно з середнім балом вихідного контрольного зрізу –16), що свідчить про позитивну динаміку в розвитку умінь лексичної

компетенції та дієвість запропонованої методики. Завершальне завдання – драматизація ситуації, було записано на відео, яке додається до роботи на диску.

Запропонований комплекс вправ, на нашу думку, слугуватиме дієвим методичним комплексом для формування лексичної компетенції студентів другого курсу нестандартним, цікавим шляхом. У даному комплексі вправи базувались на поєднанні лексичного методу та прийомів вербальної, візуальної, а також лінгвістичної мнемоніки. Студенти також спробували новий для себе прийом запам'ятовування ЛО – *loci* та активно використовували власну уяву для вивчення лексики. Поетапно виконуючи запропоновані вправи і завдання, студенти мають змогу автоматизувати навички вживання лексичних одиниць на різних рівнях: від рівня слова, до рівня тексту та понадфразової єдності.

Отже, проведений комплексний аналіз результатів дослідження дає підстави стверджувати, що методика навчання студентів мовних спеціальностей з використанням прийомів мнемоніки у поєднанні з лексичним методом є дієвою та інноваційною, такою, що її доцільно впроваджувати в навчально-виховний процес педагогічних ВНЗ.

Висновки до розділу 2

Методика формування лексичної компетенції студентів мовних спеціальностей на заняттях з англійської мови передбачає врахування й реалізацію на практиці основних етапів формування англомовної компетенції на всіх мовних рівнях. На основному – лексичному рівні – таких етапів передбачено три: етап рецептивного засвоєння матеріалу; активного вживання лексичних одиниць на рівні речення; подальшого удосконалення дій з новими лексичними одиницями на рівні речення, тексту та понадфразової єдності.

Розроблений комплекс вправ для формування лексичних навичок та умінь майбутніх учителів англійської мови спрямований на формування

лексичної компетенції у студентів-філологів з використанням мнемонічних прийомів.

Практична перевірка ефективності розробленої методики формування лексичної компетенції та комплексу вправ відбувалась у ході пробного навчання, зреалізованого в групі 2ФА1 із застосуванням прийомів мнемоніки у поєднанні із лексичним методом. У вправах комплексу було використано мнемонічні прийоми лінгвістичної та вербальної мнемоніки: розповідь, асоціації, групування, метод фізичних реакцій, прийом локусів, та використання зображень, як один із прийомів візуальної мнемоніки

У ході пробного навчання було доведено, що навчання за допомогою мнемонічних прийомів розвиває пам'ять студентів та допомагає засвоїти більшу кількість лексичних одиниць за короткий проміжок часу, про що свідчать дані із таблиць контрольного зрізу та результатів пробного навчання. З таблиць видно, що після пробного навчання кількість помилок у студентів зменшилась, а середній бал збільшився з 16 до 17 (із 20 можливих). Підтвердженням позитивних змін у динаміці групи є також кількість реплік та їх наповненість новими ЛО з теми, які перейшли до активного словника студентів.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

В процесі виконання даного дослідження було розглянуто зміст, прийоми та етапи формування лексичної компетенції, а також використання мнемотехніки на заняттях з англійської мови. Сутність мнемотехніки полягає в тому, що вона сприяє покращенню запам'ятовування та активізації інформації, яка зберігається в пам'яті. Характерною рисою мнемотехніки є те, що вона ефективна в будь-якому віці, і особливо дієва в роботі зі студентами з низьким рівнем знань, оскільки їм потрібно витратити більше часу та зусиль на запам'ятовування інформації та її активізацію в пам'яті.

Також було розроблено комплекс вправ для формування лексичної компетенції студентів мовних спеціальностей та перевірено його ефективність у ході пробного навчання студентів 2 курсу факультету іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського.

Під час пробного навчання студенти мали змогу ознайомитись із новим для них способом засвоєння лексичних одиниць – вербальними, лінгвістичними та візуальними мнемотехніками. На етапі семантизації ЛО студенти виконували вправи на встановлення асоціативних зв'язків та групування лексики за певними критеріями. Використання у вправах прийому *loci* дало студентам змогу спростити процес запам'ятовування великої кількості нових ЛО. Було здійснено спробу поєднати мнемотехніки із лексичним методом. Студенти засвоювали словосполучення, використовуючи прийом розповіді, а також просторову мнемоніку.

Розроблений комплекс вправ із теми «Jobs and Career» містить 26 вправ різної складності. Кожна вправа покликана формувати лексичні навички студентів на різних рівнях. Вправи у розробленому комплексі розміщені відповідно до етапів формування лексичної компетенції: спочатку вправи на ознайомлення та семантизацію ЛО, потім на автоматизацію на рівні слова та словосполучення, а останні вправи на автоматизацію ЛО на рівні понадфразової єдності.

Характерною рисою даного комплексу вправ є також різні режими їх виконання – індивідуальний, парний та груповий, що забезпечує активізацію механізмів самостійної роботи та розвиток міжособистісної інтеракції. Використання вправ із різними прийомами мнемоніки дало змогу студентам обрати для себе найбільш ефективні та використовувати їх у подальшому вивченні мови. Крім того, у ході рольової гри та виконання підсумкового завдання, студентам було запропоновано ситуації максимально наближені до реальних, що сприяло вживанню завсоєних ЛО у ситуативному мовленні.

Аналіз результатів пробного навчання показав, що саме використання прийомів мнемотехніки у поєднанні із лексичним методом є ефективним засобом для подачі та засвоєння лексичного матеріалу студентами-філологами.

Було доведено, що мнемотехніка, тренуючи увагу, мислення та пам'ять, покращує навчальну активність. Використання прийомів мнемотехніки у вправах рецептивно-репродуктивного характеру дає викладачеві змогу зробити навчальний процес продуктивним та творчим, залучивши студентів до співпраці та підтримавши їх інтерес до навчання.

Мнемотехніка дійсно пропонує креативному викладачеві перетворити засвоєння нових лексичних одиниць на творчий процес, коли навіть при збільшенні обсягу інформації студенти без надмірних зусиль здатні запам'ятати та відтворити навчальний матеріал. При цьому не слід забувати і про традиційні методи викладання англійської мови, які в поєднанні із мнемонікою допомагають засвоїти велику кількість ЛО за короткий проміжок часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асанова Ф. Б. Підготовка майбутніх учителів філологічних дисциплін до професійної діяльності в умовах полікультурного середовища: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ф. Б. Асанова. – Вінниця, 2014. – 21 с.
2. Басіна А. Методика викладання іноземної мови у вищих навчальних закладах // Київ, “Шкільний світ”, 2007. – 128 с.
3. Безкоровайна Ю. Унаочнення як засіб формування іншомовної лексичної компетенції учнів // Студентський науковий альманах факультету іноземних мов. – 2009. Вип 1(6) – С. 230 – 234.
4. Беляев Б. В. Очерки по психологи обучения иностранным языкам / Б. В. Беляев. – М.: Госучпедгиз РСФСР, 1959. – 118 с.
5. Бондарева Н. Ф. 140 запитань і відповідей з методики викладання іноземних мов / Н.Ф. Бондарева. – Южно-Сахалінськ: СахГУ, 2000. – 44 с.
6. Бориско Н. Ф. Формирование профессионально ориентированной коммуникативной компетенции на практических занятиях по иностранному языку, или Сколько методики нужно будущему учителю / Н. Ф. Бориско // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С. 3–10.
7. Бухбиндер В.А. Очерки методики обучения устной речи на иностранном языке// Киев “Вища школа”, 1980. – 248 с.
8. Варій М.Й. Загальна психологія: Навч. посібник / Для студ. психол. і педагог. спеціальностей. – Львів: Край, 2005. – С. 98-99
9. Вишневський О.І. Методика навчання іноземних мов: [навч. посіб.] / О.І. Вишневський. – 2-ге вид., пер. і доп. – К.: Знання, 2011. – 206 с.
10. Гайдукова Л. В. Формування професійно орієнтованої компетенції в діалогічному мовленні у майбутніх учителів англійської мови : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Гайдукова Лілія Василівна. – К., 2008. – 342 с.

11. Гринюк Г. А. Етапи формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів економічних спеціальностей / Г. А. Гринюк, Ю. О. Семенчук // Іноземні мови. – 2006. – № 2. – С. 22–27.
12. Завальнюк Д. Зміст професійної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови / Д. Завальнюк // Актуальні проблеми лінгвістики та методики викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі та школі: тези доповідей та повідомлень наукової конференції викладачів та студентів інституту іноземних мов. – Вінниця, 2015. – Вип. 19. – С. 72–75.
13. Зарічанська Н. В. Підготовка майбутніх учителів філологічних дисциплін до інноваційної педагогічної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. В. Шестопал. – Вінниця, 2013. – 20 с.
14. Камаева Т. П. Формирование профессиональной компетентности будущего предпринимателя в курсе обучения иностранному языку в вузе / Т. П. Камаева // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов: Грамота, 2013. – № 2 (20). – С. 78–81.
15. Коваленко О. Удосконалення системи шкільної іншомовної освіти в контексті соціально-педагогічних трансформацій освітнього простору України / Оксана Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2007. – № 4. – С. 9–16.
16. Колкер Л. М. Практическая методика обучения иностранному языку / Л. М. Колкер. – М.: Академия, 2000. – 264 с.
17. Коломінова О. О, Формування англomовної лексичної компетенції // Іноземні мови. - 2005. - №2. - С. 48-51.
18. Конышева А. В. Современные методы обучения английскому языку / А. В. Конышева. – Минск: ТетраСистемс, 2011. – 304 с.
19. Матюгін І.Ю. Школа ейдетики. Зорова, тактильна нюхова пам'ять. / І.Ю. Матюгін. – Москва: Ейдос, 1994. – 514 с.

20. Меженко Ю.С. Быстрое и эффективное развитие памяти, внимания и умственных способностей. / Ю.С. Меженко. // – Донецк: ООО ПКФ «БАО». – 2005. – 224с.
21. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: [підручник] / Колект. авторів під керівн. С. Ю Ніколаєвої. – 2-ге вид., випр. і перероб. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
22. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко, С.В. Тезікова та ін. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 328 с.
23. Настольная книга преподавателя иностранного языка // Упражнения и методические приёмы для обучения иноязычной речевой деятельности // Москва, 2001. – С. 58-70.
24. Низенко К. М. Розвиток комунікативних здібностей учнів 7 – 9 класів засобами використання інноваційних технологій на уроках / К.М. Низенко // Англійська мова та література. – 2010. – №13. – С. 201-208.
25. Ніколаєва С.Ю., Шерстюк О.М. Рівні володіння іншомовним мовленням // Іноземні мови, 2000, №2. – С. 69-72.
26. Ніколаєва С. Ю. Система навчання іноземних мов / С. Ю. Ніколаєва // Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: [підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів] / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін.; під ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – С. 79–153.
27. Пассов Е. И. Коммуникативное иностранное образование / Е. И. Пассов. – М.: Лексис, 2003. – 184 с.
28. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иностранной разговорной речи / Е. И. Пассов. – М.: Просвещение, 1991. – 223 с.
29. Пахмутова З. І. Навчання англійської мови в університеті// 1972. – С. 16.

30. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект / [кол. авт.: Ніколаєва С. Ю., Соловей М. І., Головач Ю. В. та ін.]. – К.: Нова книга, 2001. – 245 с.

31. Професійно-методична підготовка майбутнього вчителя іноземної мови у вищому навчальному закладі: навчально-методичний посібник / За заг. ред. І. В. Самойлюкевич. – Житомир: Вид-во Житомирського державного ун-ту імені Івана Франка, 2008. – 165 с.

32. Сериков В. В. Обучение как вид педагогической деятельности: [учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений] / В. В. Сериков. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 256 с.

33. Соколова І. В. Професійна підготовка майбутнього вчителя-філолога за двома спеціальностями: [монографія] / І. В. Соколова. – Маріуполь; Дніпропетровськ: АРТ-ПРЕС, 2008. – 400 с.

34. Соловйова Н. Д. Індивідуалізація навчання з іноземної мови// Освіта, 1990. – С. 25.

35. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам / Е.Н. Соловова. – М.: Просвещение, 2008. – 276 с.

36. Степанов О. М. Основы психологии і педагогіки: [навч. посібн.] / О.М. Степанов, М.М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2003. – 129 с.

37. Чепурний Г.А. - Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти: навчально-методичний посібник / – Тернопіль: Мандрівець, 2015. – 208 с.

38. Чепурний Г.А. Серія "Як навчитися легко вчитися". Книга 1. Асоціативний зв'язок, цифри та творче мислення. / Г.А. Чепурний, Ю.В. Палійчук // [Навчально-методичний посібник]. – Вінниця: ВМГО «Розвиток», 2006. – 80 с.

39. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе: [Учеб. пособие для пед. ин-тов] / С. Ф. Шатилов. - 2-е изд. - М.: Просвещение, 1986. – 221 с.

40. Ahour T., Dogolsara S. A., The Effect of Task Type on Iranian Advanced EFL Learners' Vocabulary Learning // Theory and Practice in Language Studies. // 2015 //– Vol.5 (3). – C. 657-664.
41. Aitchison, J. Words in the Mind: An Introduction to the Mental Lexicon / J. Aitchison. – Great Britain: Blackwell Publishers, 2002. – 352 c. – (3).
42. Alharbi, A. M. Building vocabulary for language learning: Approach for ESL learners to study new vocabulary. // Journal of International Students. // 2015. – Vol.5 (4). – C. 501-511.
43. Anderson, J. R. Cognitive psychology and Its Implication / J. R. Anderson. – New York: Worth Publishers, 2009. - 469 c. – (7).
44. Atasheneh N., & Naeimi M. Vocabulary learning through using mechanical techniques vocabulary learning strategy. // Theory and Practice in Language Studies. – 2015. – Vol.5 (3). – C. 541-548.
45. Atay D. & Ozbulgan C. Memory strategy instruction, contextual learning and ESP vocabulary recall. // English for Specific Purposes. – 2007. - Vol.26. – C. 39–51.
46. Attar E. M., & Allami H. The effects of teaching lexical collocations on speaking ability of Iranian EFL learners. // Theory and Practice in Language Studies. // 2013. – Vol.3 (6). – C. 1070-1079.
47. Baddeley A.D. Essentials of Human Memory / A.D. Baddeley. – East Sussex: Psychology Press Ltd, 1999. – 356 c.
48. Coxhead A. New Ways in Teaching Vocabulary (New Ways in TESOL) / A. Coxhead. – TESOL Press, 2014. – 273 c.
49. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment 260 c.
50. Dellar H. Teaching lexically / H. Dellar, A. Walkley. – Peaslake: Delta Publishing, 2016. – 152 c.
51. Farjami H. Picture production and picture perception: comparing two modes of practicing concrete vocabulary // Iranian Journal of Applied Linguistics. // 2007. – Vol.10(1). – P. 1-14.

52. Foil C. R., & Alber S. R. Fun and effective ways to build your students' vocabulary. // *Intervention in School and Clinic*. // 2002. – Vol.37(3). – c. 131.
53. Ghabanchi Z., & Ayoubi E. S. Incidental vocabulary learning and recall by intermediate foreign language students: The influence of marginal glosses, dictionary use, and summary writing. // *Journal of International Education Research*. // 2012. – Vol.8(2). – P. 85.
54. Hedge T. *Teaching and Learning in the Language Classroom*. / T. Hedge. – Oxford: Oxford University Press, 2008. – 464 c.
55. Hoyer M. *Lexical Priming: A New Theory of Words and Language* / Michael Hoyer., 2005. – 202 p.
56. Lewis M. *The Lexical Approach. The State of ELT and a Way Forward* / M. Lewis – London, 1993. – 200 p.
57. Lewis M. *Implementing the Lexical Approach: Putting Theory into Practice* / Michael Lewis., 1997. – 223 p. – (3).
58. Marconi D. *Lexical Competence Language, Speech and Communication*. / D. Marconi – London, 1997. – 400 p.
59. Mirhassani, S.A. & Eghtesadei, A.R. (2007). Improving vocabulary learning through mnemonic devices. // *ILI Language Teaching Journal*. – 2007. – Vol.3(2). – P. 91-98.
60. Oxford, R. L. & Scarcella, R.C. (1994). Second language vocabulary learning among adults: State of the art in vocabulary instruction. // *System*. – 1994. – Vol.22. – P. 231-243.
61. Oxford R. *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. / R. Oxford – New York: Newbury House publishers, 1990. – 342 p.
62. Pressley M., Samuel J., Hershey M.M., Bishop S.E.L. & Dickinson D. Use of a mnemonic technique to teach young children foreign language vocabulary. // *Contemporary Educational Psychology*. – 1981. – Vol.6(2). – P. 110- 116.
63. Raugh M. R. & Atkinson, R.C. (1975). A Mnemonic Method for Learning a Second-Language Vocabulary. // *Journal of Educational Psychology* 1975. – Vol.67(1). – P. 1-16.

64. Redston C. Face2face pre-intermediate. Student's Book / C. Redston, G. Cunningham. – Cambridge: Cambridge University Press, 2012. – 170 p.
65. Sajjadi M. Using keyword method as a mnemonic device to teach vocabulary. // Iranian ELT journal. – 2010. – P. 19-25.
66. Sariçoban A., & Basibek N. Mnemonics technique versus context method in teaching vocabulary at upper-intermediate level. // Egitim Ve Bilim. // 2012. – Vol.37 (164). – p. 251.
67. Schmitt Norbert. Vocabulary in Language Teaching / Norbert Schmitt. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000. – 137 p.
68. Schmitt N. Vocabulary learning strategies. In Vocabulary: Description, Acquisition, and Pedagogy / Norbert Schmitt. – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – 400 p.
69. Sokmen A. Current Trends in Teaching Second Language Vocabulary. In N. Schmitt, & M. McCarthy (Eds.) Vocabulary: Description, Acquisition and Pedagogy / A. Sokmen. – Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – P. 237-257.
70. Srichamnong N. Promoting incidental vocabulary learning: The use of word-focused activities. // International Journal of Arts & Sciences. – 2011. – Vol.4 (18) – P. 111-139.
71. Thompson I. Memory in language learning. Learner Strategies in Language Learning / I. Thompson. – Newjersey: Prentic-Hall, 1987. – P. 15-30.

Електронні джерела:

72. Козаренко В.А. Учебник мнемотехники. Система запоминания «Джордано» [Електронний ресурс] / Владимир Козаренко. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.mnemotexnika.narod.ru>
73. Coxhead A. An Academic Word List [Електронний ресурс] / A. Coxhead. – Режим доступу до ресурсу: https://www.examenglish.com/vocabulary/academic_wordlist.html

74. Ellis N. Usage-based Language: Investigating the Latent Structures and Underpin Acquisition. [Электронный ресурс] / Nick Ellis. – 2013. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.youtube.com/watch?v=7cKaX57tEXc>.

75. English as a foreign language teacher. [Электронный ресурс]. Режим доступа до ресурсу: <https://www.prospects.ac.uk/job-profiles/english-as-a-foreign-language-teacher>

76. Joseph C. “Pros and Cons of Employee Uniforms.” [Электронный ресурс] / Chris Joseph. – Режим доступа до ресурсу: <http://smallbusiness.chron.com/pros-cons-employee-uniforms-1741.html>

77. Meara P. The Importance of an early emphasis on L2 vocabulary [Электронный ресурс] / Paul Meara. – 1995. – Режим доступа до ресурсу: http://jalt-publications.org/old_tlt/files/95/eb/meara.html

78. 30 Seconds To Impress. [Электронный ресурс]. Режим доступа до ресурсу: <https://www.youtube.com/watch?v=HVK-xbdddhA>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Ситуації для підсумкового завдання

Role-play a situation.

1. Read the role
2. Role-play a situation with your partner. Be sure you stick to your role!
3. Use the information from the previous exercises if necessary.

Situation 1 Lawyer

Employer.

You are the owner of a well-reputed law firm and look for an experienced **lawyer**. Your employee should be not older than 35 and have at least 8 years of experience in this field. S/he has to have good command in English and Portuguese as some of your clients are from South America. You also offer a full-time job with monthly bonuses. From force of habit you always rub your nose and also hate when someone interrupts you.

Candidate

You are a professional **lawyer** with 10 years' experience in Civil Matters. You are 34 years old and have two children. You speak fluent English and Portuguese. You suit the job perfectly. During an interview you constantly interrupt the employer as you have done a research on the company and want to check whether the information is correct. You notice that the employer is rubbing his nose and are suspicious about that, as you think s/he is trying to conceal something.

Situation 2 Sales representative

Employer

You are the head of HR in 'Moneysaver' company. The company is looking for an ambitious and young **sales rep**. The candidate must have excellent communication skills as one of his responsibilities is to build strong partnerships with local businesses and provide exceptional customer service to existing client base. Do not

forget to mention that the company offers training for newcomers, opportunity for advancement, competitive wages and bonuses. Ask the applicant about his experience, strong and weak points, why does s/he apply for this particular job.

Candidate

You are 19 years old and looking for your first job. You applied for a job as a **sales representative**. This is your first job interview and you are very nervous. You don't know what to tell about yourself but you really want to get the job. You don't have any experience but you are a fast learner. During an interview you shake your legs and try to avoid eye contact and look alert.

Situation 3 Bus driver

Employer

You are a headmistress and look for a **school bus driver**. The person should be 35-45 years old, have a driving license and have no previous conviction. Tell the applicant that the job will take 2 hours every weekday and sometimes bus drivers are required for holiday tours. The candidate should be polite, communicative and like children.

Candidate

You are a professional **bus driver** with 18 years' experience and you have '4 class driver license'. Now you are unemployed because of staff reduction. You have a big family and like kids. Try to convince the employer that you are a perfect candidate for that job. During an interview you sit up straight and listen attentively to everything the employer says. Don't forget to ask the employer some questions about the position.

Situation 4 Vet surgeon

Employer

You are the owner of a reputable vet clinic and look for young but experienced **vet surgeon**. The candidate should have at least 3 years of experience. Tell the

employee that more experienced surgeons are always available to help. One more requirement is not to be allergic to cat's hair. But you notice that the candidate rubs his nose and starts sneezing. You think that s/he is allergic. Ask about that fact. Don't forget to ask all the questions according to the scheme.

Candidate

You are a **vet surgeon** with 4 years' experience in this field. You like animals that is why you've become a vet surgeon. Recently you've caught a cold that is why you rub your nose and sneeze all the time. During an interview you sit straight and nod your head when you agree with the employer. Ask the employer some questions about salary and days off.

ДОДАТОК Б

Вправа 1b ст.46

PERSONAL		PROFESSIONAL
		
		
		
		